

PADOMJU KOLONIĀLISMS UN RUSIFIKĀCIJA LATVIJĀ: EKONOMIKA, DEMOGRĀFIJA, IZGLĪTĪBA UN PSRS STARPTAUTISKĀS SAISTĪBAS

Gatis Krūmiņš, Dr.hist., Ilmārs Mežs, Dr.hist.

2026. gada 28. aprīlis

LATVIJAS REPUBLIKAS
SAEIMA

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

Tieslietu ministrija

Rīgas 84.vidusskola, 7b klase, 1986
Proletāriešu rajons

Rīgas 84.vidusskola, 7b klase, 1986

Proletāriešu rajons

Rīgas 84.vidusskola, 7b klase, 1986
Proletāriešu rajons

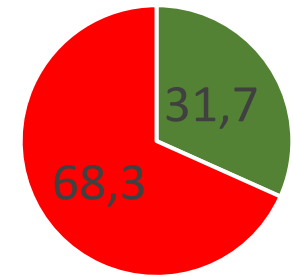

Rīgas 84.vidusskola, 7b klase, 1986

Proletāriešu rajons, Purvciems

1989

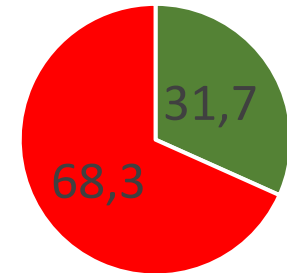
■ Latvieši ■ Cittautieši

Rīgas 84.vidusskola, 7b klase, 1986

Proletāriešu rajons, Purvciems

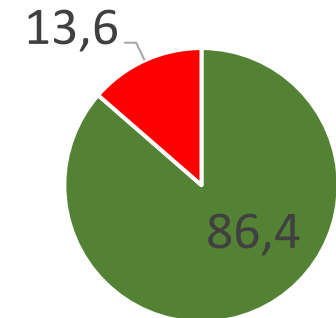

1989

■ Latvieši ■ Cittautieši

1935

■ Latvieši ■ Cittautieši

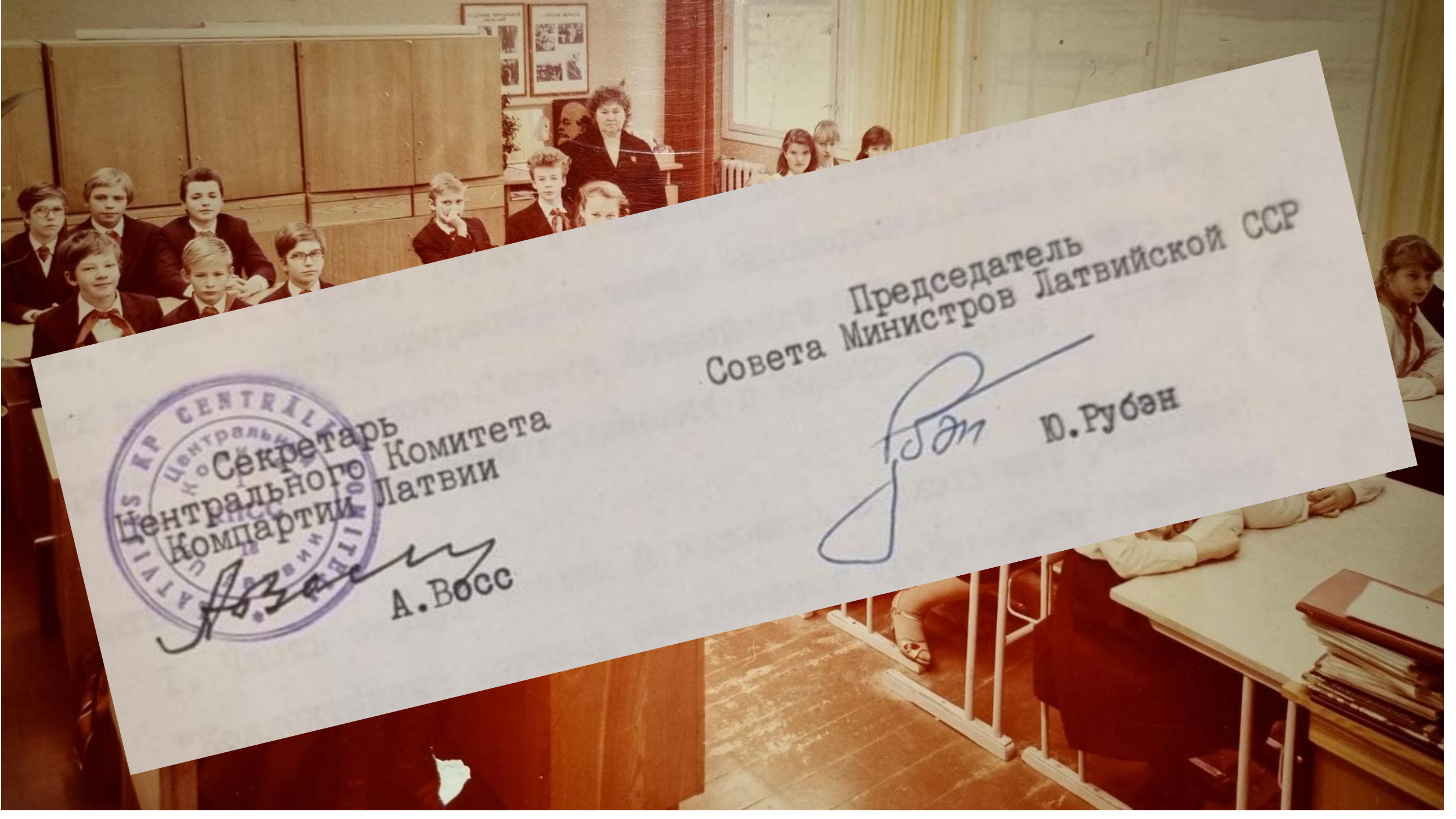

Секретарь Комитета
Центрального Компартии Латвии

A. Bosc
А. Восс

Председатель
Совета Министров Латвийской ССР

J. Ruban Ю. Рубан

Постановление Президиума ЦК
Союза Советских Республик СССР
№ 83
Выход. № 83
Дата 21 V 1983 г.

17
Не для печати

[Handwritten signature]

[Handwritten initials]

Центральный Комитет КПСС и Совет Министров СССР

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от 26 мая 1983 г. № 473

МОСКВА, КРЕМЛЬ

[Handwritten signature]
[Handwritten initials]

О ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ МЕРАХ ПО УЛУЧШЕНИЮ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ И ДРУГИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ СОЮЗНЫХ РЕСПУБЛИК

Центральный Комитет КПСС и Совет Министров СССР отмечают, что в результате неуклонного осуществления ленинской национальной политики достигнут большой экономический и социальный прогресс всех союзных и автономных республик, автономных областей и округов на-

Par papildu
pasākumiem krievu
valodas mācīšanas
uzlabošanai
vispārizglītojošās
skolās un citās
Padomju republiku
izglītības iestādēs

*(PSKP CK un PSRS MP,
1983.gada 26.maijs)*

Постановление
Совета Министров Латвийской ССР
№ 83
Выход. №
Дата

Не для печати

К п.7 пр.66

Не для печати

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Комитета Компартии Латвии и Совета Министров
Латвийской ССР

19 июля 1983 года

О дополнительных мерах по улучшению изучения русского языка в общеобразовательных школах и других учебных заведениях Латвийской ССР

В постановлении Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 26 мая 1983 года № 473 "О дополнительных мерах по улучшению изучения русского языка в общеобразовательных школах и других учебных заведениях союзных республик" отмечается, что в результате неуклонного совершенствования

Par papildu pasākumiem krievu valodas mācīšanas uzlabošanai vispārizglītojošajās skolās un citās Latvijas PSR izglītības iestādēs

(LKP CK un Latvijas PSR MP, 1983.gada 19.jūnijs)

Algu
pieaugums
(tikai krievu
valodas
skolotājiem)

Не для печати

13.1. увеличили с 1984 года на 15 процентов ставки заработной платы учителей подготовительных и I-III классов, ведущих занятия по русскому языку, учителей русского языка и литературы IV-XI классов общеобразовательных школ и школ-интернатов, учителей русского языка и литературы всех типов и наименований профессиональных и средних специальных учебных заведений с нерусским языком обучения, расположенных в сельской местности и в поселках городского типа;

3.1. внести изменения в учебные планы соответствующих учебных заведений, имея в виду увеличить время на изучение русского языка, разрешив использовать на эти цели время, отводимое на изучение учебных дисциплин (по выбору) и на медицинскую подготовку, а в необходимых случаях - часть времени, отводимого на изучение иностранного языка;

Par papildu pasākumiem
krievu valodas mācīšanas
uzlabošanai

ispārizglītības skolās
un citās
izglītības

Vairāk stundu, uz
citu priekšmetu, arī
svešvalodu rēķina

Padomju koloniālisms Baltijā izpaudās ekonomiskajā un finanšu politikā, nekontrolētā imigrācijā un vietējās identitātes iznīcināšanā.

Rusifikācija bija nozīmīgs šīs politikas instruments.

Rusifikācija ietvēra tādus elementus kā

- krievu un krieviskā pārākuma propaganda;
- vietējās nacionālās identitātes un pašapziņas iznīcināšana;
- krievu kultūras un valodas dominances uzspiešana;
- imigrācija

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (1)

PSRS himnas
pirmais teikums:
*Brīvo republiku
nesagraujamu
savienību uz
mūžīgiem laikiem ir
apvienojusi varenā
Krievzeme*

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (2)

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

3

Секретная часть УД СНК
Латвийской ССР
Входящий № 1881с на 2 лист.
19 июля 1945 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО

Всесоюзная Коммунистическая Партия (большевики). ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

№ П46/122
16. VII 1945 г.

ЦК КП(б) Латвии, СНК Латвийской ССР; т. т. Маленкову,
Горкину, Александрову, Чадаеву; Оргбюро.
ЦК КП(б) союзных республик (для сведения).

Выписка из протокола № 46 заседания Политбюро ЦК ВКП(б)

Решение от 16 июля 1945 г.

122.- О государственном гимне Латвийской ССР.
(Об от 7. VII. 45 г., пр. № 221, п. 3с)

1. Принять предложение СНК Латвийской ССР и ЦК КП(б) Латвии о введении государственного гимна Латвийской ССР (текст поэтов Ф. Рокпелельнис и Ю. Ванага, музыка композитора А. Лепиня).
2. Разрешить опубликовать в газетах Латвийской ССР прилагаемый текст государственного гимна Латвийской ССР, перевод его на русский язык и ноты гимна.

СЕКРЕТАРЬ ЦК

И. Гамма

тежит возврату в ОС ЦК ВКП(б) 2 часть не позже, чем
известный срок (пост. ПБ ЦК от 5/V-27 г., пр. № 100, п. 5)

No Latvijas PSR himnas,
kas 1945.gadā
apstiprināta ar Staļina
parakstu:
*Vien biedros ar diženās
Krievzemes tautu mēs
kļuvām par spēku kas
naidnieku veic.*

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (3)

*Padomju valsts, kas radusies **lielās krievu tautas gadu simteņu ilgās atbrīvotājas cīņās** rezultātā, lielāko cilvēces vadoņu – Ļeņina un Staļina vadībā, īsā vēstures posmā pārvērtā mūsu zemi par nesatricināmu cietoksni.*

PSRS vēsture, 1945.

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (3)

Padomju valsts, kas radusies lielās krievu tautas gadu simteņu ilgās atbrīvotājas cīņas rezultātā, lielāko cilvēces vadoņu – Ļeņina un Staļina vadībā, īsā vēstures posmā pārvērtā mūsu zemi par nesatricināmu cietoksni.

PSRS vēsture, 1945.

Somija, Polija 1939, Baltija, Rumānija 1940,
Ungārija 1956, Čehoslovākija 1968,
Afganistāna 1979, Latvija, Lietuva 1991

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (3)

Padomju valsts, kas radusies lielās krievu tautas gadu simteņu ilgās atbrīvotājas cīņas rezultātā, lielāko cilvēces vadoņu – Ļeņina un Staļina vadībā, īsā vēstures posmā pārvērtā mūsu zemi par nesatricināmu cietoksni.

PSRS vēsture, 1945.

UKRAINA KOPŠ 2014

О нарушениях прав российских граждан и соотечественников в зарубежных странах

Доклад Министерства иностранных дел
Российской Федерации

Москва

2025

Krievijas Federācijas ārlietu ministrijas ziņojums par pilsoņu un tautiešu tiesību pārkāpumiem ārvalstīs

Šobrīd ir pilnīgi skaidrs, ka Kijivā pie varas esošais režīms ir atklāti neonacistisks, kas visos veidos atdarina savas ideoloģiskās iedvesmas avotus no nacistiskās Vācijas un veic neskaitāmus rupjus un sistemātiskus cilvēktiesību pārkāpumus (286.lpp.)

Krievijas Federācija ir uzsākusi īpašu militāru operāciju, lai denacificētu un demilitarizētu Ukrainu un aizsargātu Donbasa civiliedzīvotājus (291.lpp.)

О нарушениях прав российских граждан и соотечественников в зарубежных странах

Доклад Министерства иностранных дел
Российской Федерации

Москва
2025

Италия.....	60
Канада.....	66
Кипр.....	75
Латвия.....	78
Литва.....	164
Люксембург.....	208

Krievijas Federācijas ārlietu ministrijas
ziņojums par pilsoņu un tautiešu tiesību
pārkāpumiem ārvalstīs

No 484 lpp. Baltijai veltītas 196 lpp.:

Latvijai 86 lpp.

Igaunijai 66 lpp.

Lietuvai 44 lpp.

Ukrainai 63 lpp.

Par Latviju (ziņojuma 162.lpp.)

Visi iepriekš minētie fakti liecina ne tikai par Latvijas varas iestāžu apzinātu iecietību radikālām rasu diskriminācijas izpausmēm, neonacismu, notiekošu vardarbīgu vēsturisko notikumu pārskatīšanu un latviešu leģionāru glorificēšanu ar nepatiesu iegānstu par viņu it kā dalību "nacionālās atbrīvošanās kustībā", kā arī par to, ka šīs valsts varas iestādes faktiski ir ieņēmušas kursu nacistu ideoloģijas īstenošanas virzienā.

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (4)

*Nav atspoguļota Latvijas ekonomiskā tieksme uz Krieviju, būtiska kultūras un ekonomiskās attīstības **atkarība**.*

(cenzora atsauksme par Latvijas vēstures grāmatu 7. klasei 1945.g.)

*Visas Padomju Savienības tautas kara dienās vēl ciešāk saliedējās **ap savu vecāko māsu – lielo krievu tautu**. Kara pirmajā posmā nepieredzētu grūtību apstākļos **krievu tauta parādīja izcilu vīrišķību un izturību, iznesa galveno kara smagumu frontē un aizmugurē**.*

(PSRS vēsture, 1960)

Krievu un krieviskā pārākuma koncepts (4): valoda

Ap vareno krievu ozolu sazēlusi kupla padomju tautu birzs. Krievu valoda, viena no vadošajām jaunajā pasaulē, ir arī visas padomju brāļu saimes draudzības un sadarbības valoda (...)

(Latvijas PSR vēsture, 1988)

*Savā laikā A. Tolstojs pravietiski paredzēja: «**Krievu valoda kļūs par pasaules valodu**. Pienāks laiks (tas vairs nav aiz kalniem), un krievu valodu sāks mācīties visos zemeslodes platuma grādos.» Tā ir noticis. (...) Krievu valoda ir mūsu tautu lielās brālības valoda, progresīvās zinātnes un revolucionārās sabiedriskās domas, padomju sociālistiskās kultūras valoda, miera un draudzības valoda.*

(Miera un Draudzības valoda, Par Komunisma Uzvaru (Ludza), 1982)

PSRS etnisko latviešu un vietējo kolaboracionistu prasmīga izmantošana: “latvieši paši to grib”!!!

Arvīds Pelše 1946.gada 9.oktobrī Latvijas Valsts Universitātes slēgtajā LKP sanāksmē:

4. -
докладе: насчет роли великого русского языка, который докладчик ставит на второе место и это – то неправильно, ибо русский язык стоит выше всех других языков, да иначе и не может быть.

*Par diženo krievu valodu, kuru ziņotājs nostāda otrajā vietā – tas nav pareizi, jo **krievu valoda stāv augstāk par jebkuru citu valodu, un savādāk nemaz nevar būt.***

Vai latvieši gribēja?

LKP vadītāji Jānis Kalnbērziņš, Arvīds Pelše, Augusts Voss un Boriss Pugo **nekad nav bijuši Latvijas Republikas pilsoņi**

1947. gada 1. janvārī latviešu bija 26 procenti no LKP biedru kopējā skaita, pie tam no tiem lielākā daļa nebija Latvijas latvieši.

VK(b)P CK Latvijas biroja atskaitē tika konstatēts, ka *“lielākā daļa no 1947. gada 1. janvārī esošajiem 5526 LKP biedriem – latviešiem ir vadošie darbinieki, kuri ieradušies no citām PSRS republikām”*.

Apkopojot statistikas datus ir jāsecina, ka **no LKP biedriem 1947. gada 1. janvārī tikai apmēram desmitā daļa bija Latvijas Republikas pilsoņi** (dzīvojuši Latvijā līdz 1940. gadam).

Vietējās nacionālās identitātes un pašapziņas iznīcināšana (1)

Apstiprināts
ar Latvijas PSR Ministru Padomes
1983. gada 18. oktobra lēmumu
Nr. 595

Latvijas PSR republikas nozīmes vēstures pieminekļu S A R A K S T S

Aizsardzības nr.	Nosaukums	A p r a k s t s	Atraššanās vieta
1.	Piemineklis	Apglabāti 1919. g. armieši, Lielajā padomju karavīru upuri.	Apē Vaidavas ielā 23
5.	Brāļu kapi	Piemineklis	elā
6.	Ēka-muzejs	1922. - 1944. viens no lat. pamatlicējiem, Vītols (1866) Piemiņas r.	kaupos
7.	Kaujas vieta	1941. gadā mijas 24 izlauzās Piemin	Trapenes ciemā Trapenes astogadīgās skolas saimniecības ēka
8.	Partizānu nometnes vieta	1944. g. vija metņi Pī	Vīrešu ciemā Palsmanes mežniecībā "Druvkalniņi" Zeltīpu ciemā Zeltīpu kapos
9.	Brāļu kapi	Ar t	Baltinavas ciemā a. v. Baltinava, Tīrgus ielā
10.	Partizānu nometnes vieta	Apglabāti Lielajā Tēvijas kara krietniekiem	Balvos Centrālajā skvērā Balvos Brīvības ielā 61 Balvos Revolūcijas ielā
11.	Brāļu kapi	Apglabāti Lielajā Tēvijas kara krietniekiem	Bērsipils ciemā Dārsu ielā
12.	Brāļu kapi	Apglabāti Lielajā Tēvijas kara krietniekiem	Rugāju ciemā pie Rugāju-Bērsipils ceļa

Latvijas PSR republikas nozīmes vēstures pieminekļu saraksts, apstiprināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1983. gada 18. oktobra lēmumu.

Vietējās nacionālās identitātes un pašapziņas iznīcināšana (2)

Latvijas PSR republikas nozīmes vēstures pieminekļu saraksts
(1054 vienības)

Rajons	Brāļu kapi (Otrais pasaules karš, Sarkanā Armija)	Kaujas vietas, partizānu vietas	Otrajā pasaules karā nogalinātu partizānu vai Sarkanās armijas piemineklis	Ļeņina piemineklis	Cits
Alūksne	8	3	0	1	2
Balvi	10	3	3	2	0
Bauska	16	2	0	1	5

Vietējās nacionālās identitātes un pašapziņas iznīcināšana (3)

Latvijas PSR republikas nozīmes vēstures pieminekļu saraksts (1054 vienības)

348 brāļu kapi (PSRS pusē karojošie Otrais pasaules karš)

36 Ļeņina pieminekļi

34 Kauju vietas (nozīmīgas Sarkanajai armijai)

34% - tiešā veidā nesaistīti ar PSRS okupācijas režīmu un padomju ideoloģiju (pārsvarā – kultūras darbinieku kapa vietas un memoriālie muzeji)

Konvencijas formulējumos rasu diskriminācijas jēdziens tika paplašināts arī uz dažādām etniskām un nacionālām grupām, ietverot plašu diskriminācijas veidu spektru:

*“Jebkādas atšķirības, izņēmumus, ierobežojumus vai priekšrocības, kuru pamatā ir **rase, ādas krāsa, izcelsme vai nacionālā vai etniskā piederība** un kuru mērķis vai sekas ir iznīcināt vai ierobežot cilvēktiesību un pamatbrīvību atzīšanu, to esību vai īstenošanu uz vienlīdzības pamatiem politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras vai kādā citā sabiedrības dzīves jomā.”*

(1. daļas 1. pants)

*Jebkura uz rasu **pārākumu balstītu ideju izplatīšana** (...) ir noziegums, kas sodāms ar likumu.*

(1. daļas 4. pants)

Drīz pēc konvencijas ratifikācijas PSRS sāka jaunu rusifikācijas vilni

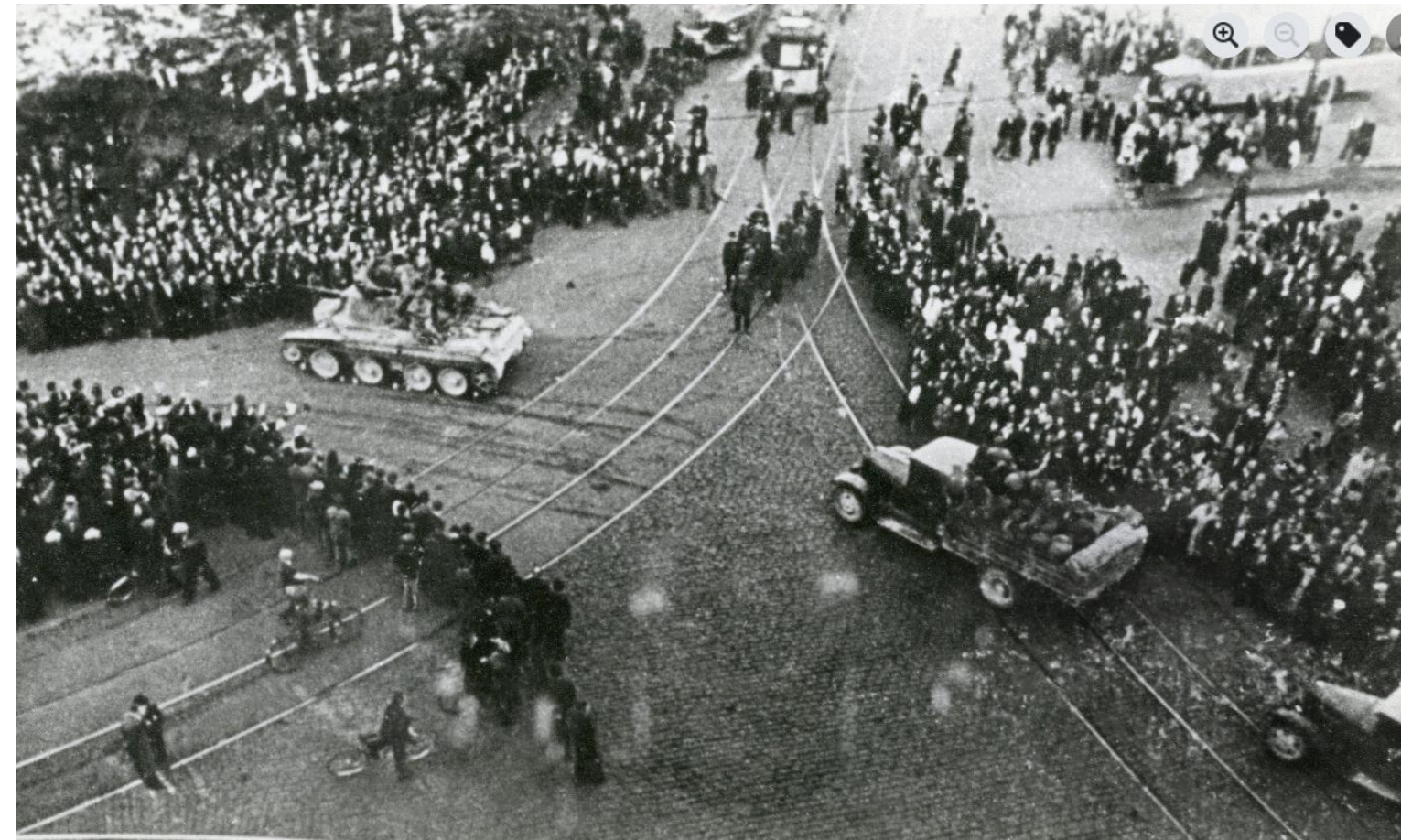
- Ilgtermiņa mērķis: pakāpeniska latviešu valodas aizstāšana ar krievu valodu, pilnīga latviešu rusifikācija.
- Viens no rusifikācijas politikas uzdevumiem bija pakāpeniska pāreja uz mācībām krievu valodā visā PSRS teritorijā.

Datums	Pieņēməjs	Nosaukums
1978.gada 28.augusts	PSKP CK	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā
1978. gada 13.oktobris	PSRS MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 24.oktobris	PSRS Izglītības ministrija	Instrukcija "Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu"
1978.gada 3.novembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu
1978. gada 9.novembris	Latvijas PSR MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 6.decembris	LKP CK birojs	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā Latvijas PSR, reaģējot uz PSKP CK 1978.gada 28.augusta lēmumu
1978.gada 8.decembris	Latvijas PSR izglītības ministrijas pavēle	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanai uzlabošanai, lēmums pieņemts ministrijas kolēģijā
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par 2-3 mēnešu kursu krievu valodas pilnveidošanai organizēšanu armijā iesaucamajiem
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par militārās sagatavošanās kursu, speciālistu DOSAAF profesionāli-tehniskajās skolās izglītībai PSRS bruņotajos spēkos jānotiek krievu valodā
1979.gada 12.februāris	Latvijas PSR Izglītības ministrijas kolēģija	Kompleksais plāns par krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanu Latvijas PSR 1979 – 1985
1979.g. 22.-24.maijs	Zinātniski teorētiska konference	Taškentas konference "Krievu valoda – PSRS tautu draudzības un sadarbības valoda"
1979.gada 9.jūlijs	Latvijas PSR MP	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas iestādēs un sagatavojošās klasēs
1979.gada 27.jūlijs	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas iestādēs un sagatavojošās klasēs
1979.gada 29.decembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par paplašināta eksperimenta veikšanu krievu valodas un literatūras mācīšanās

Datums	Atbildīgā iestāde	Nosaukums
1978.gada 28.augusts	PSKP CK	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā
1978. gada 13.oktobris	PSRS MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 24.oktobris	PSRS Izglītības ministrija	Instrukcija "Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu"
1978.gada 3.novembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu
1978. gada 9.novembris	Latvijas PSR MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 6.decembris	LKP CK birojs	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā Latvijas PSR, reaģējot uz PSKP CK 1978.gada 28.augusta lēmumu
1978.gada 8.decembris	Latvijas PSR izglītības ministrijas pavēle	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanai uzlabošanai, lēmums pieņemts ministrijas kolēģijā
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par 2-3 mēnešu kursu krievu valodas pilnveidošanai organizēšanu armijā iesaucamajiem
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par militārās sagatavošanās kursu, speciālistu DOSAAF profesionāli-tehniskajās skolās izglītībai PSRS bruņotajos spēkos jānotiek krievu valodā
1979.gada 12.februāris	Latvijas PSR Izglītības ministrijas kolēģija	Kompleksais plāns par krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanu Latvijas PSR 1979 – 1985
1979.g. 22.-24.maijs	Zinātniski teorētiska konference	Taškentas konference "Krievu valoda – PSRS tautu draudzības un sadarbības valoda"
1979.gada 9.jūlijs	Latvijas PSR MP	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas iestādēs un sagatavojošās klasēs
1979.gada 27.jūlijs	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas iestādēs un sagatavojošās klasēs
1979.gada 29.decembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par paplašināta eksperimenta veikšanu krievu valodas un literatūras mācīšanā

Datums	Atbildīgā iestāde	Nosaukums
1978.gada 28.augusts	PSKP CK	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā
1978. gada 13.oktobris	PSRS MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 24.oktobris	PSRS Izglītības ministrija	Instrukcija "Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu"
1978.gada 3.novembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas tālāku uzlabošanu
1978. gada 9.novembris	Latvijas PSR MP	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanai padomju republikās
1978.gada 6.decembris	LKP CK birojs	Par papildus pasākumiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pilnveidošanā Latvijas PSR saģēģētuz PSKP CK 1978.gada 28.augusta lēmumu
1978.gada 8.decembris	Latvijas PSR izglītības ministrijas pavēle	Par rīcību turpmākai krievu valodas mācīšanās un pasniegšanai uzlabošanai, kurums pieņemts ministrijas kolēģijā
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par 2-3 mēnešu kursu krievu valodas pilnveidošana organizēšanu armijā iesaucamajiem
1978.gada 15.decembris	PSRS MP	Par militārās sagatavošanās kursu, speciālu SA profesionāli-tehniskajās skolās izglītībai PSRS bruņotās spēkos notiek krievu valodā
1979.gada 12.februāris	Latvijas PSR Izglītības ministrijas kolēģija	Kompleksais plāns par krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas uzlabošanu Latvijas PSR 1979 – 1985
1979.g. 22.-24.maijs	Matniski teorētiska konference	Taškentas konference "Krievu valoda – PSRS tautu sadzības un sadarbības valoda"
1979.gada 9.jūlijs	Latvijas PSR MP	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas stādītu un sagatavojošās klasēs
1979.gada 27.jūlijs	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par krievu valodas mācīšanas ieviešanu pirmsskolas stādēs un sagatavojošās klasēs
1979.gada 29.decembris	Latvijas PSR Izglītības ministrija	Par paplašināta eksperimenta veikšanu krievu valodas un literatūras mācīšanās

Neviens pēc 1940.gada
17.jūnija PSRS
okupācijas laikā pret
Latvijas interesēm
pieņemts normatīvais
akts nav juridiski
saistošs, tomēr ir
skaidri identificējams,
ka rusifikācija tika
uzspiesta no PSRS
centrālās varas
Maskavā

Tika īstenoti mērķtiecīgi pasākumi mainīt sabiedrības, un jo īpaši jauniešu paradumus, informācijas iegūšanā un arī sadzīvē vairāk lietojot krievu valodu:

1978. gada 8. decembrī Latvijas PSR Izglītības ministrijas pavēlē “Par turpmākajiem krievu valodas mācīšanās un pasniegšanas pasākumiem”, atsaucoties uz PSRS MP un no tā izrietošu Latvijas PSR lēmumu, tika uzdots *“plašāk propagandēt krievu valodas pieaugošo lomu visas padomju sabiedrības dzīves sfērās”*, savukārt pavēlei pievienotajā rīcības plānā bija punkti par ārpusklases darbu krievu valodā un literatūrā (arī zonālas konferences rīkošana ar PSRS Izglītības ministriju par šo tēmu), krievu kultūras nedēļas ieviešanu visās skolās, krievu bērnu grāmatu nedēļu visās skolās, paplašināt skolu mākslinieciskās pašdarbības un teātru pulciņu repertuāru krievu valodā.

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja un Latvijas PSR Ministru Padome ir cieši pārliecinātas, ka partijas, padomju un komjaunatnes orgāni, tautas izglītības iestādes un skolotāji, veltījot sistemātisku uzmanību, ne- mitīgi gādās par to, lai apmierinātu jauniešu, kuri mācās, vajadzības apgūt krievu valodu - starpnacionālās sazināša- nās, tautu draudzības un brālības valodu, kas ir varens padomju tautas materiālā un garīgā potenciāla tālākās at- tīstības un nostiprināšanas līdzeklis.

Latvijas Komunistiskās partijas
Centrālās Komitejas sekretārs

Latvijas PSR Ministru Padomes
priekšsēdētājs

A. Voss

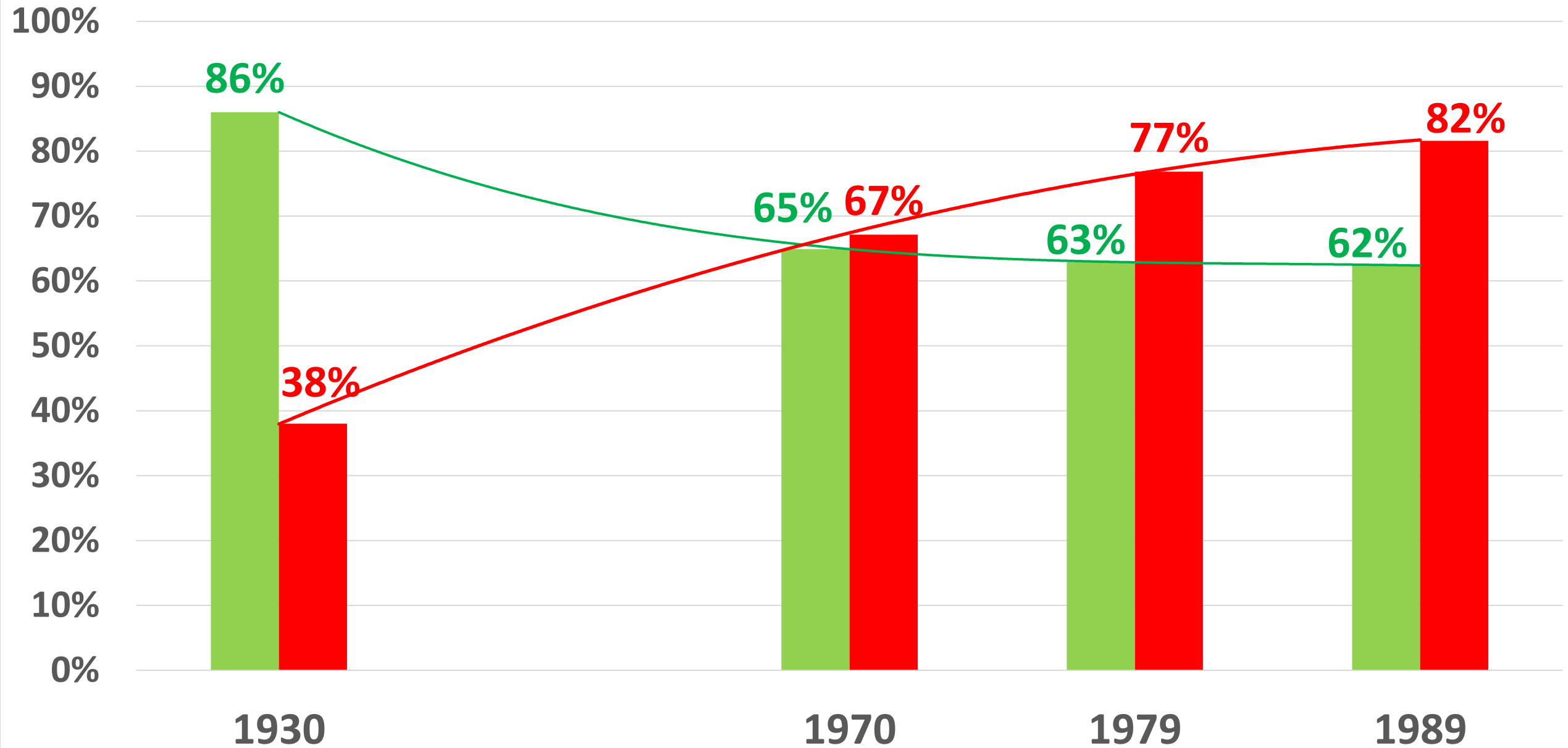
J. Rubenis

Par papildu
pasākumiem krievu
valodas mācīšanas
uzlabošanai
vispārizglītojošajās
skolās un citās
Latvijas PSR izglītības
iestādēs

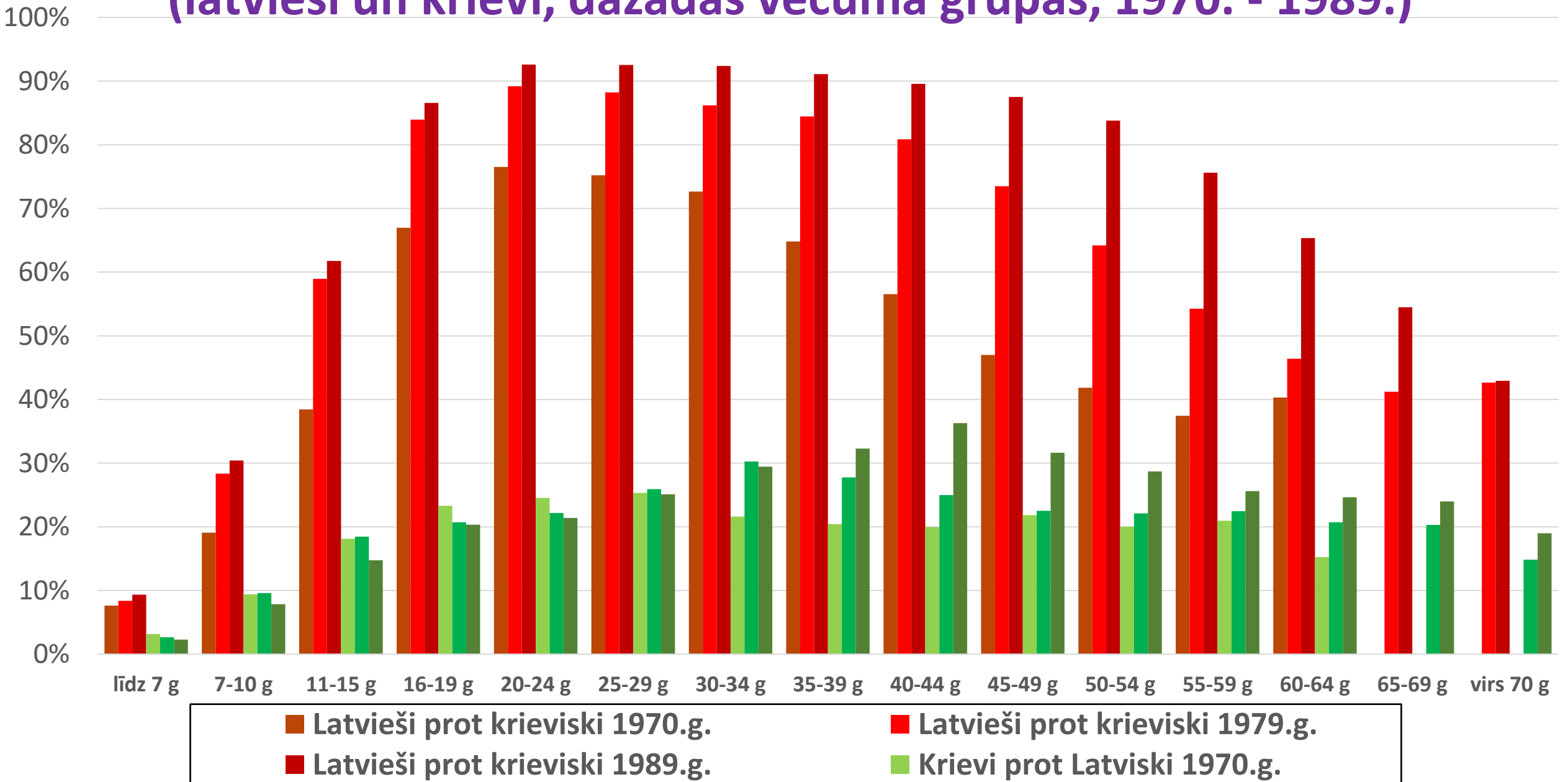
*(LKP CK un Latvijas
PSR MP, 1983.gada
19.jūnijs)*

Rusifikācijas sekas

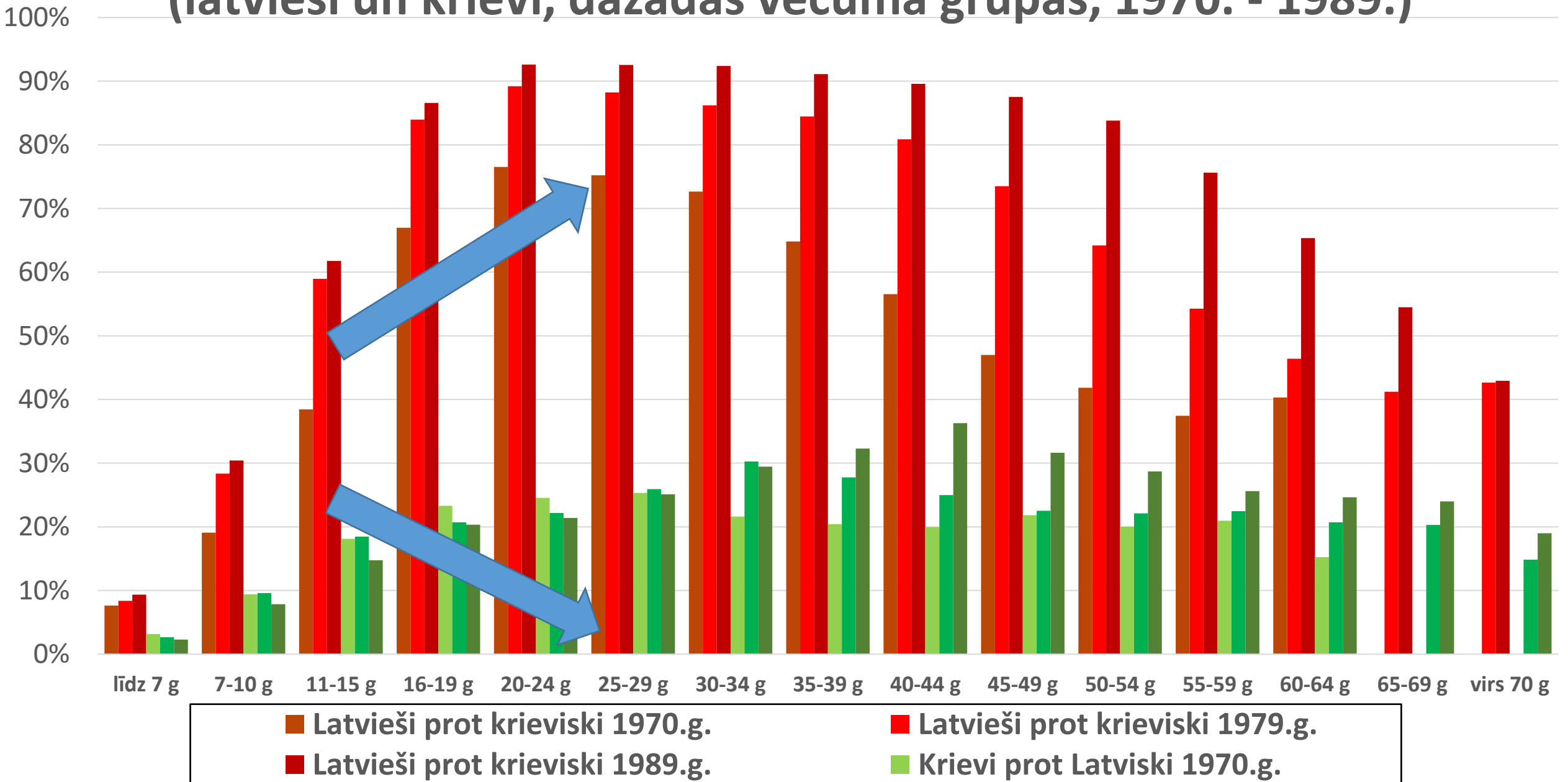
Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kuri pārvalda latviešu un krievu valodu (1930.g., 1970.g., 1979.g. un 1989.g. skaitīšanu dati)

Izmaiņas latviešu un krievu valodas zināšanā (latvieši un krievi, dažādas vecuma grupas, 1970. - 1989.)

Izmaiņas latviešu un krievu valodas zināšanā (latvieši un krievi, dažādas vecuma grupas, 1970. - 1989.)

VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĪETIESI!

ZA POBEDU KOMMUNIZMA

PAR KOMUNISMA UZVARU

LATVIJAS KP LUDZAS RAJONA KOMITEJAS
UN RAJONA DARBAĻAUZU DEPUTĀTU PADOMES ORGĀNS

VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĪETIESI!

ТОВАРИЩИ КОММУНИЗМА

LATVIJAS KP KRĀSLAVAS RAJONA KOMITEJAS
UN RAJONA DARBAĻAUZU DEPUTĀTU PADOMES LAIKRAKSTS

23. izlaiduma gads
Nr. 43 (3460)

SESTDIEN, 1970. gada 11. aprīlī

Maksā 2 kapelņas

Šodien – visi uz sestdienas talku!
DRAUDZĪGI UN ORGANIZĒTI

74- VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĪETIESI!

ZNAMJA TRUDA

DARBA KAROGS

LKP REZEKNES RAJONA KOMITEJAS, LKP REZEKNES PILSETAS KOMITEJAS,
RAJONA UN PILSETAS DARBAĻAUZU DEPUTĀTU PADOMJU ORGĀNS

Nr. 1 (4619)

Iznāk kopš
1944. g. septembra

TRESDIEN,
1975. GADA

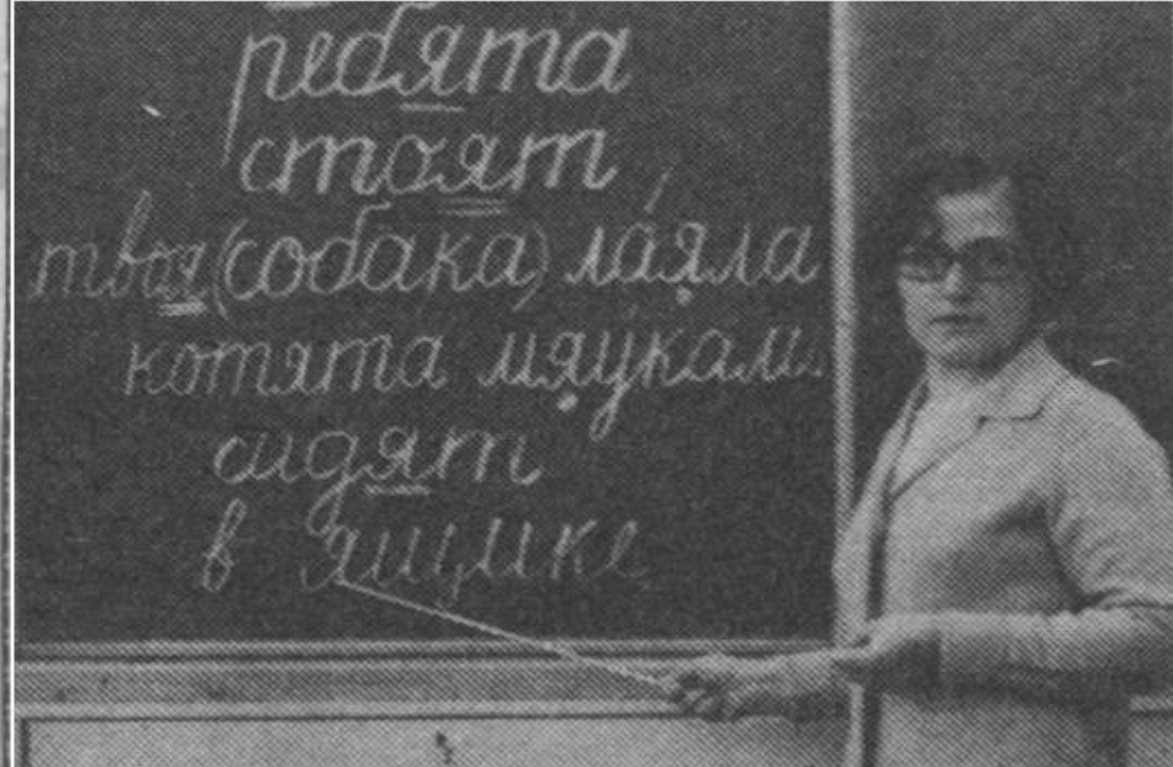
1.

JANVĀRĪ

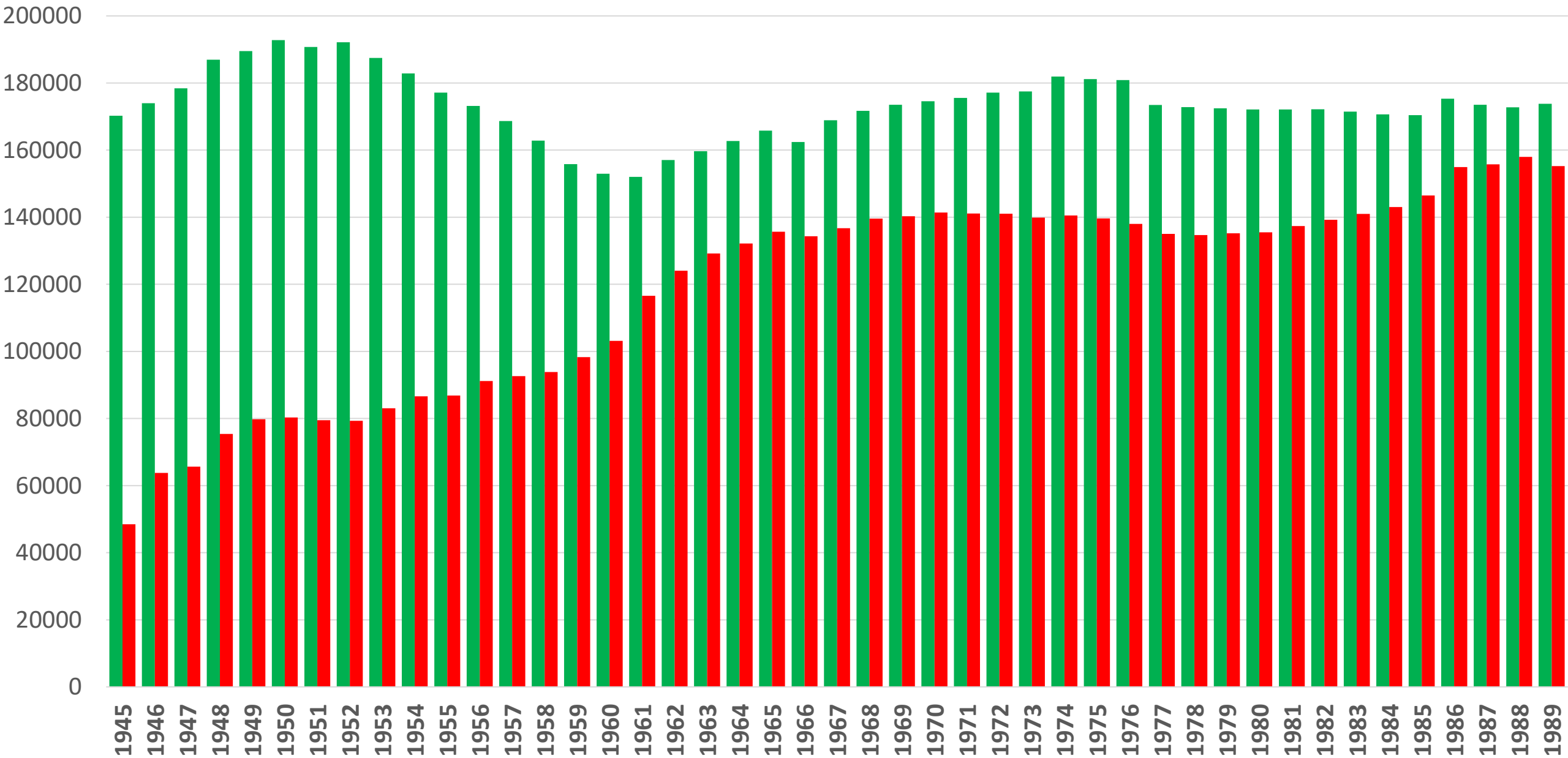
CENA 2 kap.

OVESMU, JAUNRADI, PANĀKUMUS!

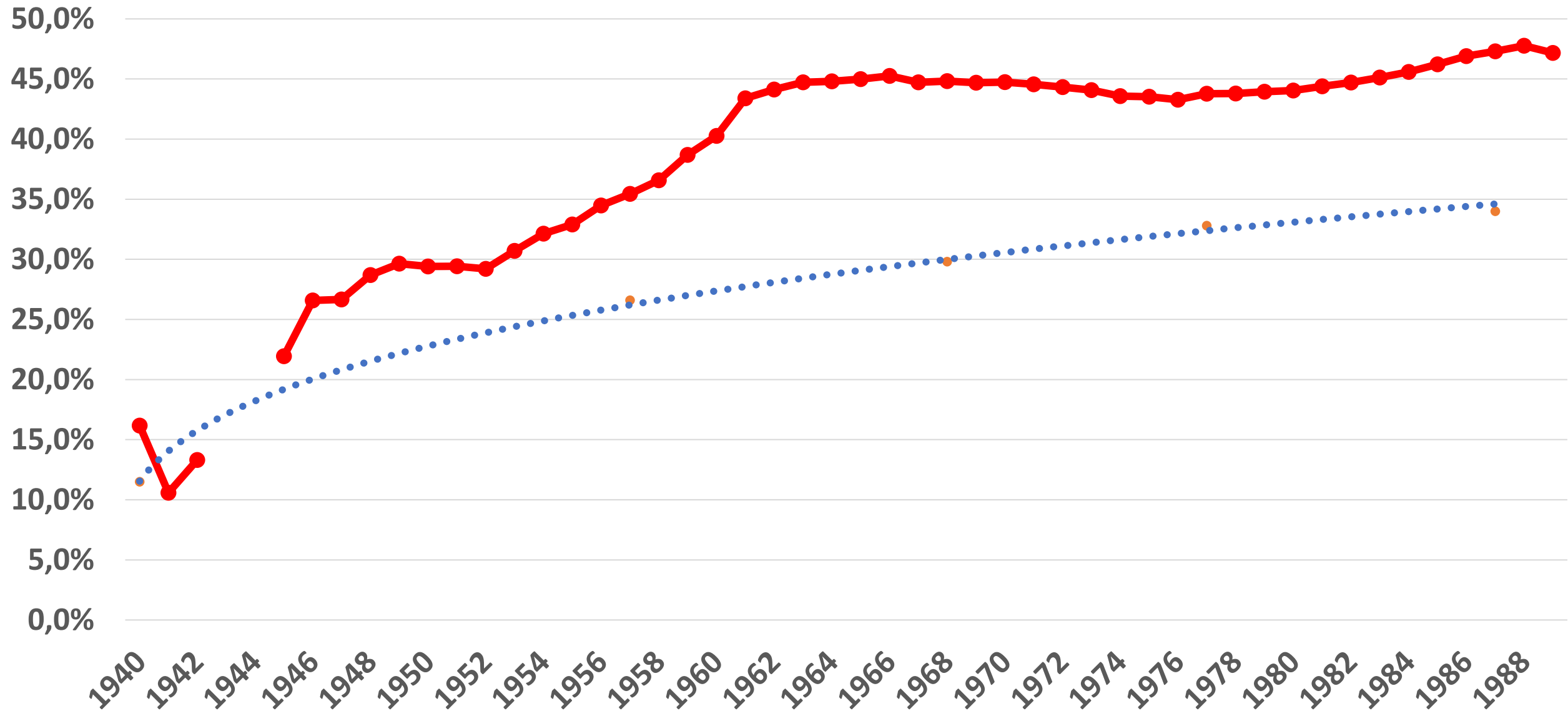
IAS KD PILSETAS UN RAJONA KOMITEJI, PILSETAS UN RAJONA DARBAĻAUZU

Skolnieku skaits Latvijā pēc to mācību valodas (1945-1989.g.)

Skolnieku īpatsvars, kuri mācās krievu valodā un krievu īpatsvars Latvijā (1940. – 1989.g.)

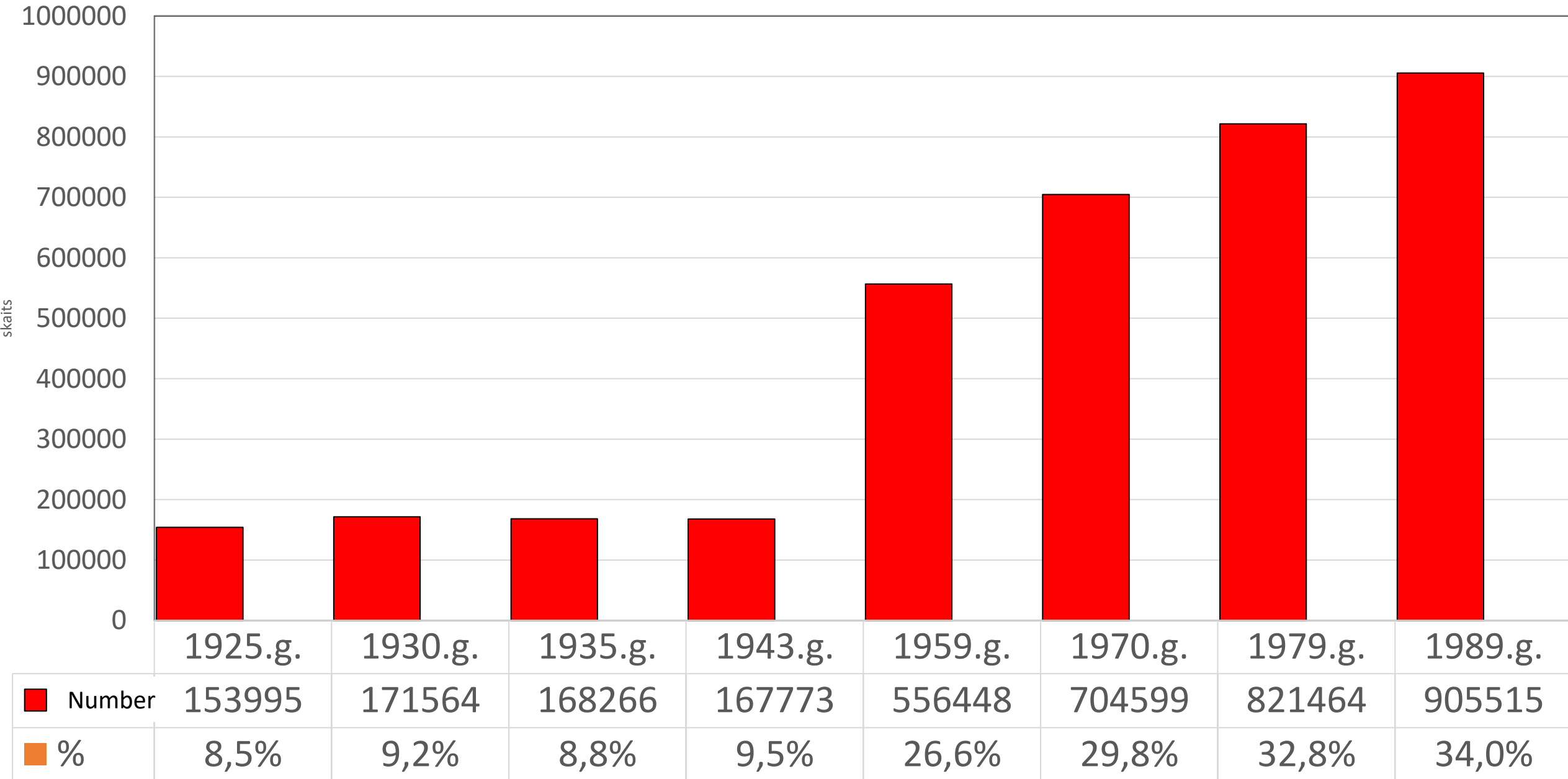
iedzīvotāju sastāva būtiskas maiņas,

imigrācija

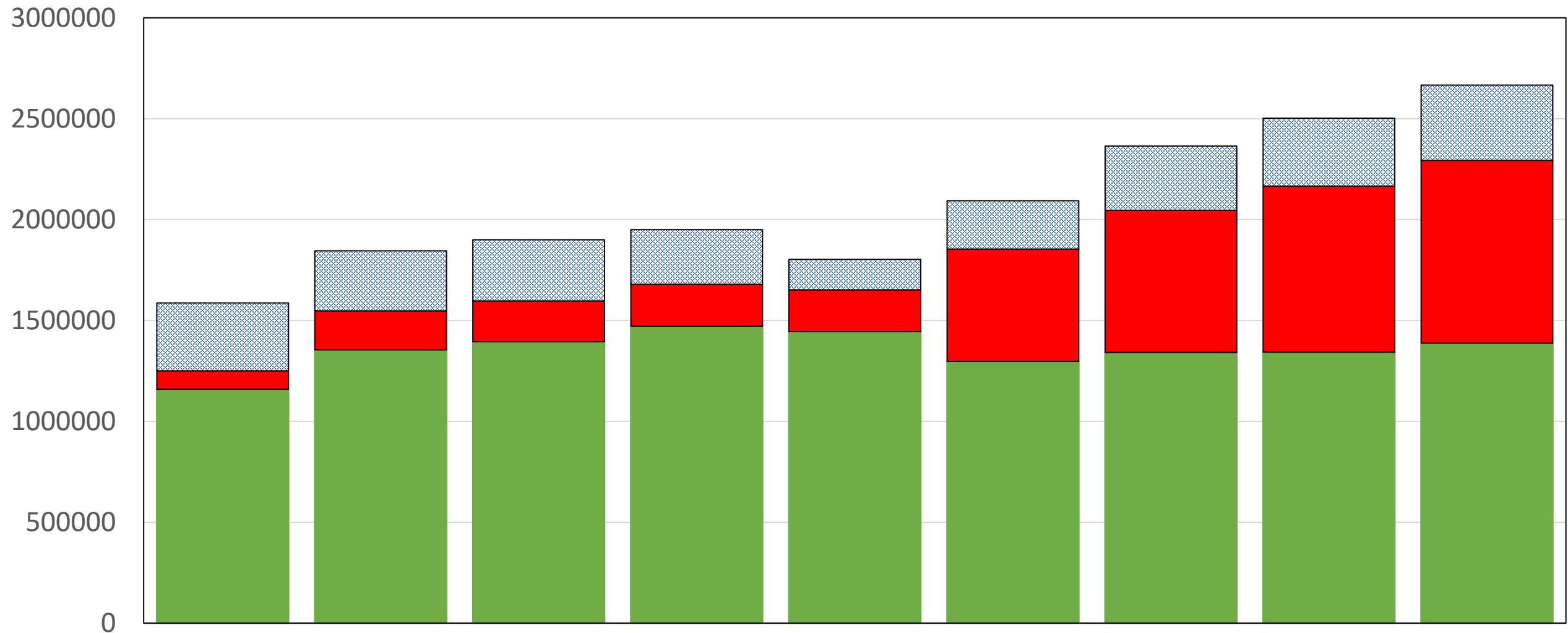
un

demogrāfija

Krievu skaita maiņas Latvijā (1925. -1989.g.)

Latviešu, krievu un pārējo iedzīvotāju skaita maiņas 1935.-1989.g.

1920.g. 1925.g. 1930.g. 1935.g. 1943.g. 1959.g. 1970.g. 1979.g. 1989.g.

■ Latvieši ■ Krievi ■ Pārējie

*Принимать
Принимать
10/11/45*

Секретно
УДСНК
Секретно
Дело №

КОМИТЕТ

ПО УЧЕТУ И РАСПРЕДЕЛЕНИЮ

при
СОВЕТЕ НАРОДНЫХ КОМКОМБАРОВ

Распоряжение №

Москва, дом СНК СССР, Охотный ряд.

Постановлением Совнаркома СССР № 2640-720сс "О государственном народном хозяйстве на IV квартал 1945 года" Наркомхозу и в IV квартале 1945 года организованный трудоспособного сельского населения Латвии на предприятиях и стройках, согласно приложению № 1.

В соответствии с указанным Постановлением СССР обязать:

1. СНК Латвийской ССР выделить в районы для проведения набора рабочих, у том же районе набор рабочих должен проводить только одного наркомата.

СССР
КОМИТЕТ
ПО УЧЕТУ И РАСПРЕДЕЛЕНИЮ
РАБОЧЕЙ СИЛЫ
при
НАРКОМЕ СОЮЗА ССР
5. ноября 1945 г.
№ 1128с
Москва, дом СНК СССР, Охотный ряд.

*Статьи
К именной книжке
1/11/45*

Латвия - ССР
Вводный № 2804 на 3 лист.
29/11 - 1945 г.
Дело №

Секретно.

Зав.Бюро по учёту и распределению рабочей силы при Совнаркоме Латвийской ССР.

тов. ТРИНКЛЕР

Постановлением Совнаркома СССР от 21/X-1945 года "О государственном народнохозяйственном плане на IV квартал 1945 года" предусмотрено пополнение рабочей силой промышленности и строительства за счет трудоустройства демобилизованных из Красной Армии.

В соответствии с указанным Постановлением СНК СССР необходимо направить в IV квартале 1945 года демобилизованных в порядке трудоустройства в первую очередь на предприятия указанные в приложении, получив от предприятий распределенные направляемого количества рабочих по профессиям.

Демобилизованных, устроившихся с I/X-1945 г. на работу самостоятельно, а также оформленных

Передвижение населения за 1953 год

Республика, область (край) Латвийская ССР

Форма № 1
Утверждена ЦСУ СССР
№ 503 от 20.VI 1954 г.

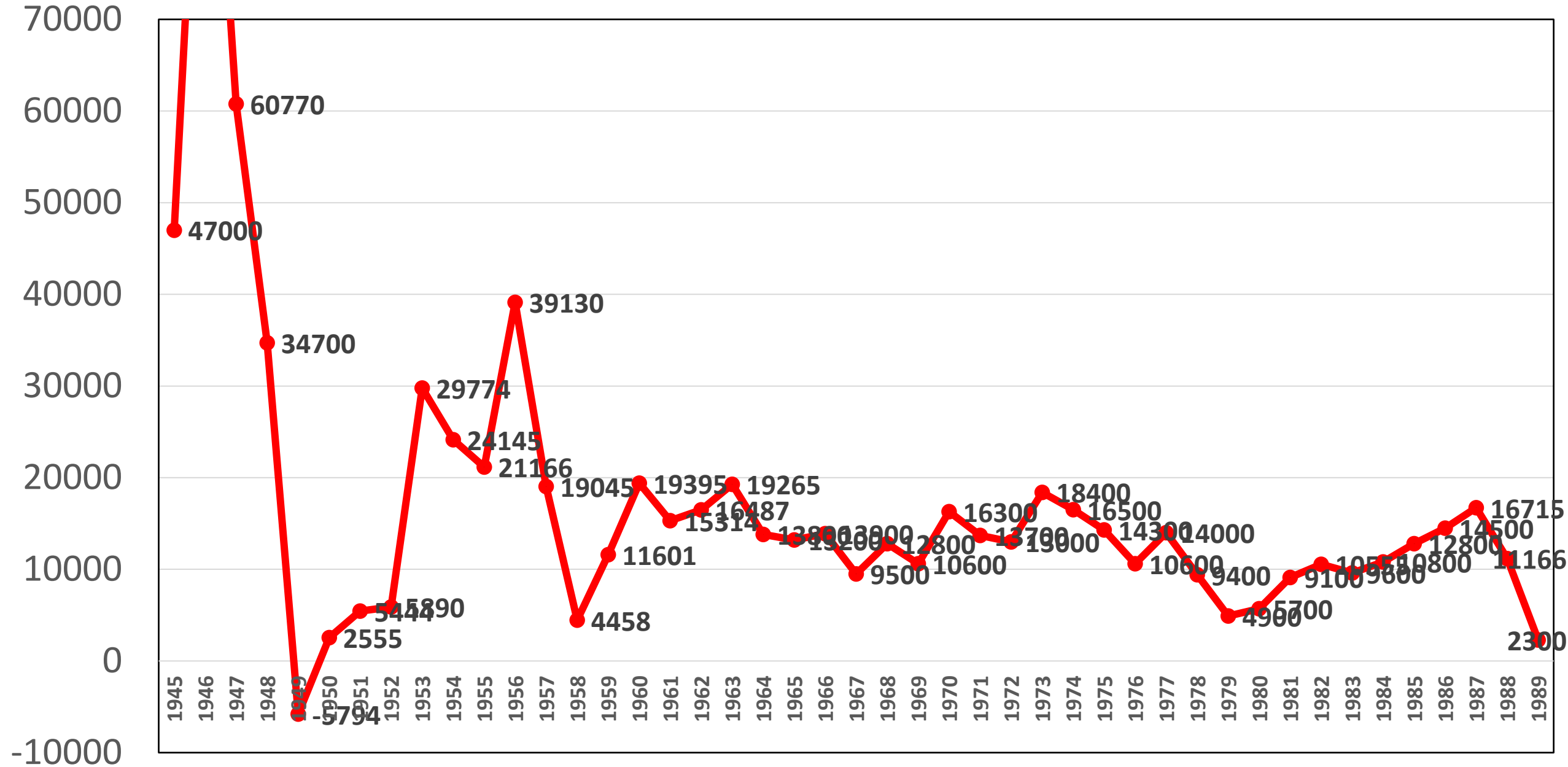
101

Количество городских поселений в области (крае, республике) 79

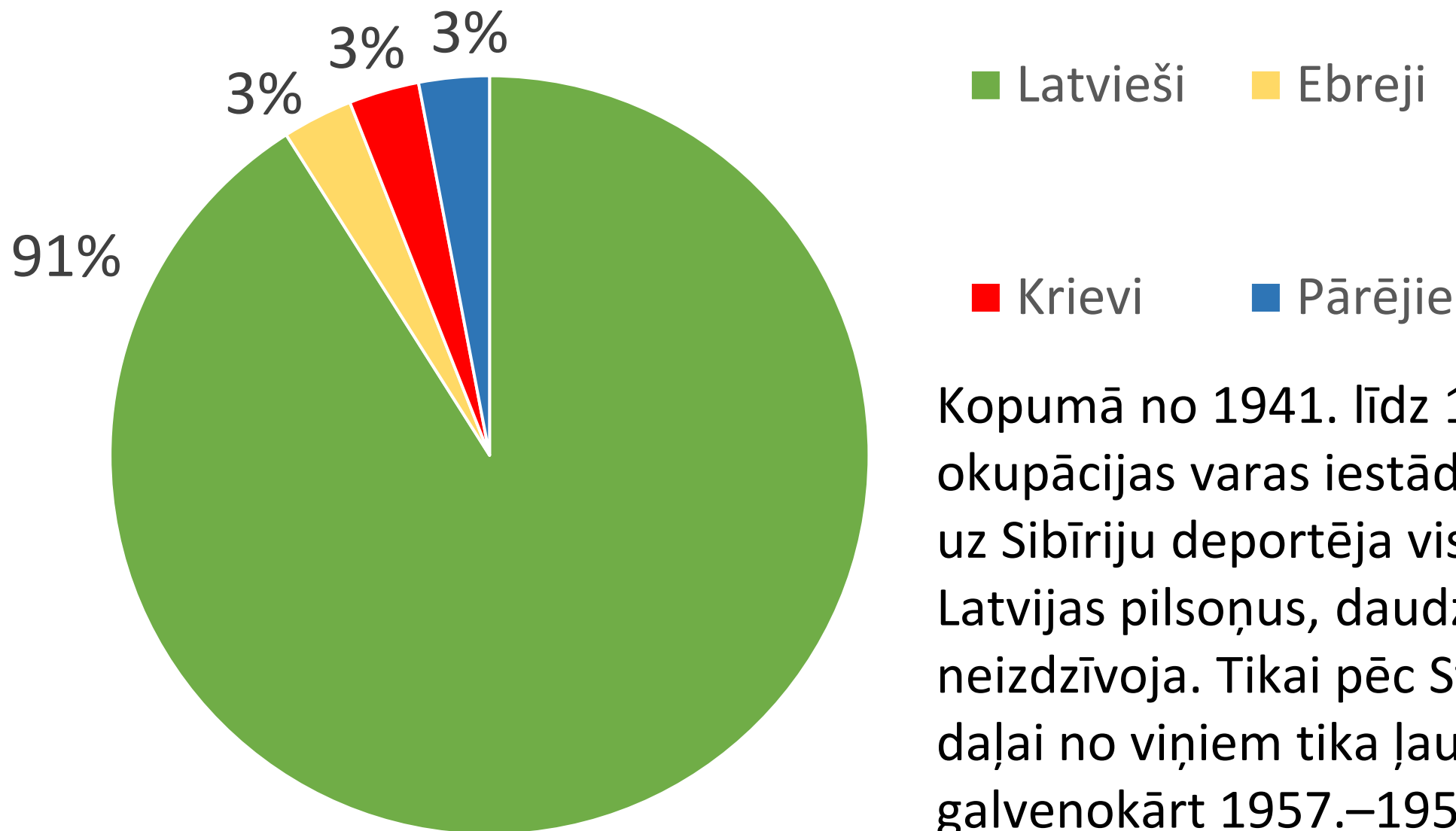
Количество городских поселений, в которых в связи 49

Из прибывших—места, откуда прибыли Из уездивших—места, куда уездили	Шифр	П р и б ы л о				У е з д и л о				Итого			
		из горо- дов	из сель- ских ме- стностей	иных местно-	всего	в города	в сель- ские ме- стности	иных местно-	всего	города	сельские местно- сти	иных местно-	всего
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. РСФСР		19385	9900	410	29695	19057	4331	200	23588	+328	+5569	+210	+6107
1. Алтайский край (без авт. обл.)	01	90	60	-	150	68	20	-	88	+22	+40	-	+62
Горно-Алтайская авт. обл.	02	-	-	-	-	6	-	-	6	-6	-	-	-6
2. Краснодарский край (без г. Сочи и авт. обл.)	03	355	140	5	500	364	162	16	542	-9	-22	-11	-42
г. Сочи	04	35	-	-	35	62	-	-	62	-27	-	-	-27
Адыгейская авт. обл.	05	-	-	-	-	3	-	-	3	-3	-	-	-3
3. Красноярский край (без авт. обл.)	06	305	265	45	615	193	33	-	226	+112	+232	+45	+389
Хакасская авт. обл.	07	5	10	-	15	3	3	-	6	+2	+7	-	+9
4. Приморский край	08	375	155	-	530	610	53	-	663	-235	+102	-	-133
5. Ставропольский край (без авт. обл.)	09	165	70	-	235	148	44	8	200	+17	+26	-8	+35
Черкесская авт. обл.	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Хабаровский край (без обл.)	11	470	170	20	660	235	22	-	257	+235	+148	+20	+403
Камчатская обл.	12	140	70	5	215	49	14	-	63	+91	+56	+5	+152
Нижне-Амурская обл.	13	10	40	10	60	6	-	-	6	+4	+40	+10	+54
Еврейская авт. обл.	14	5	-	-	5	3	-	-	3	+2	-	-	+2
7. Якутская обл.	15	40	50	5	95	48	-	-	48	-2	+50	+5	+47

Migrācijas viļņi Latvijā (1945 -1989)

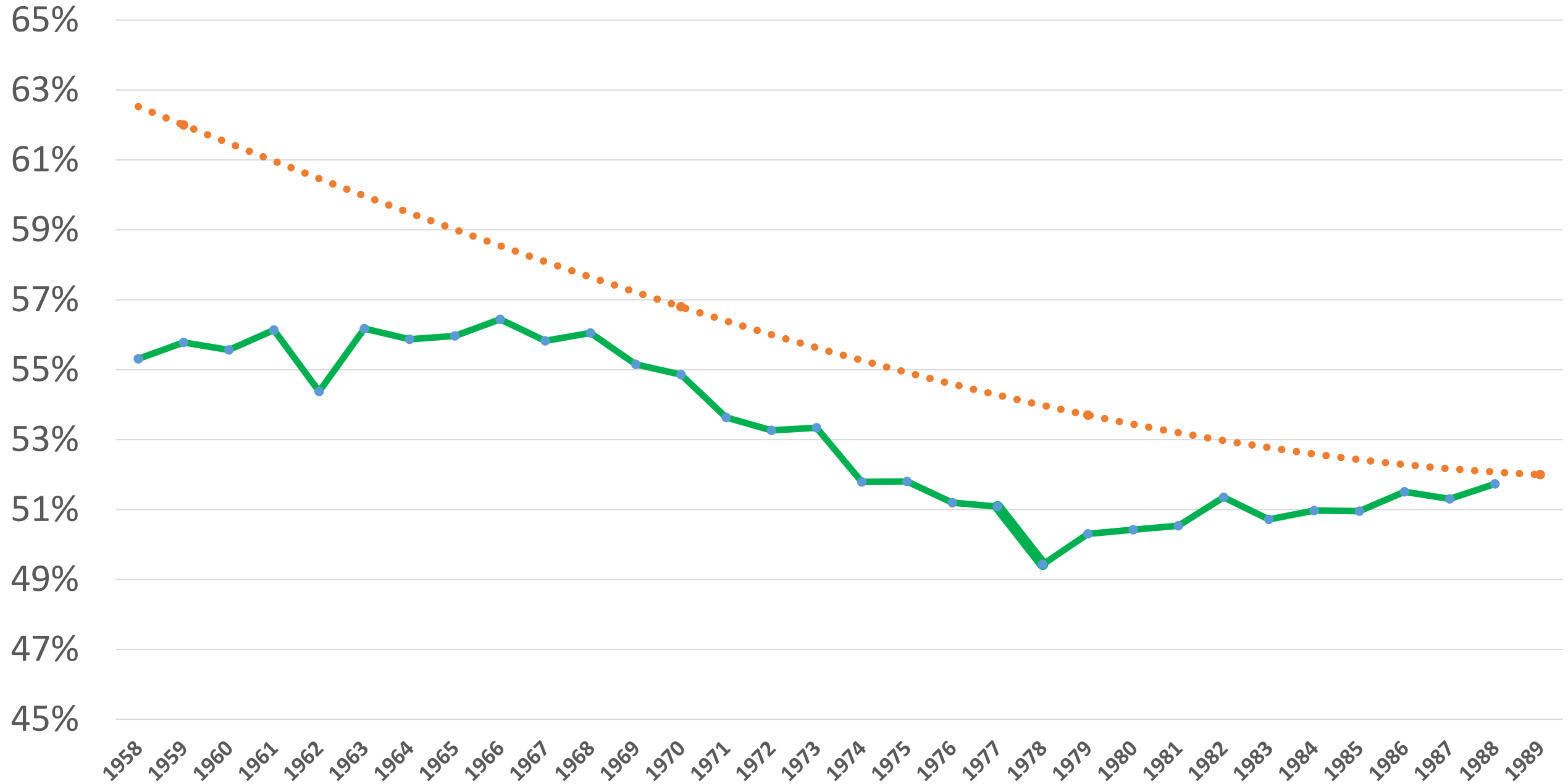

No Latvijas deportēto iedzīvotāju etniskais sastāvs, 1941.-1949.g.

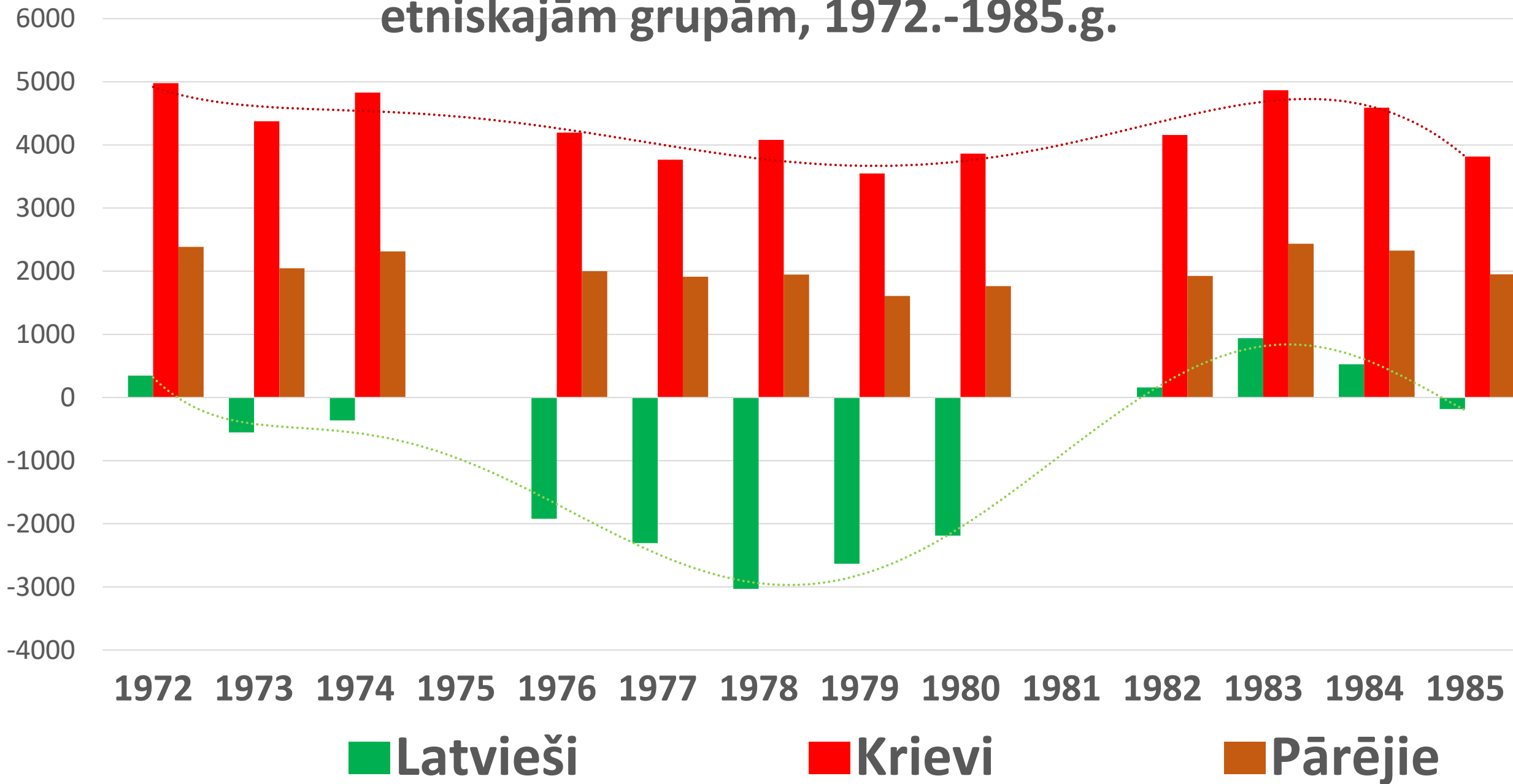

Kopumā no 1941. līdz 1949. gadam okupācijas varas iestādes no Latvijas uz Sibīriju deportēja vismaz 58 125 Latvijas pilsoņus, daudzi no viņiem neizdzīvoja. Tikai pēc Staļina nāves daļai no viņiem tika ļauts atgriezties, galvenokārt 1957.–1959. gadā.

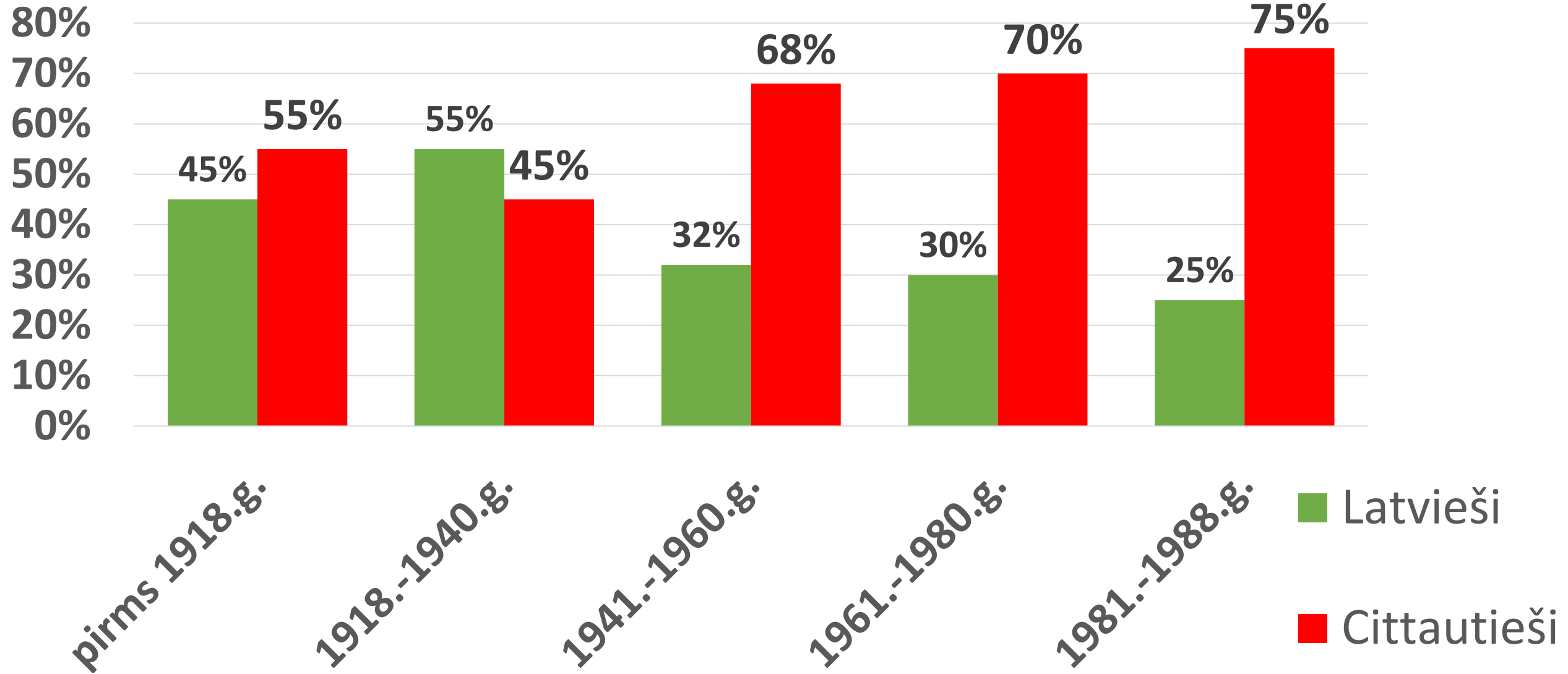
Latviešu īpatsvars starp jaundzimušajiem (1958 – 1989)

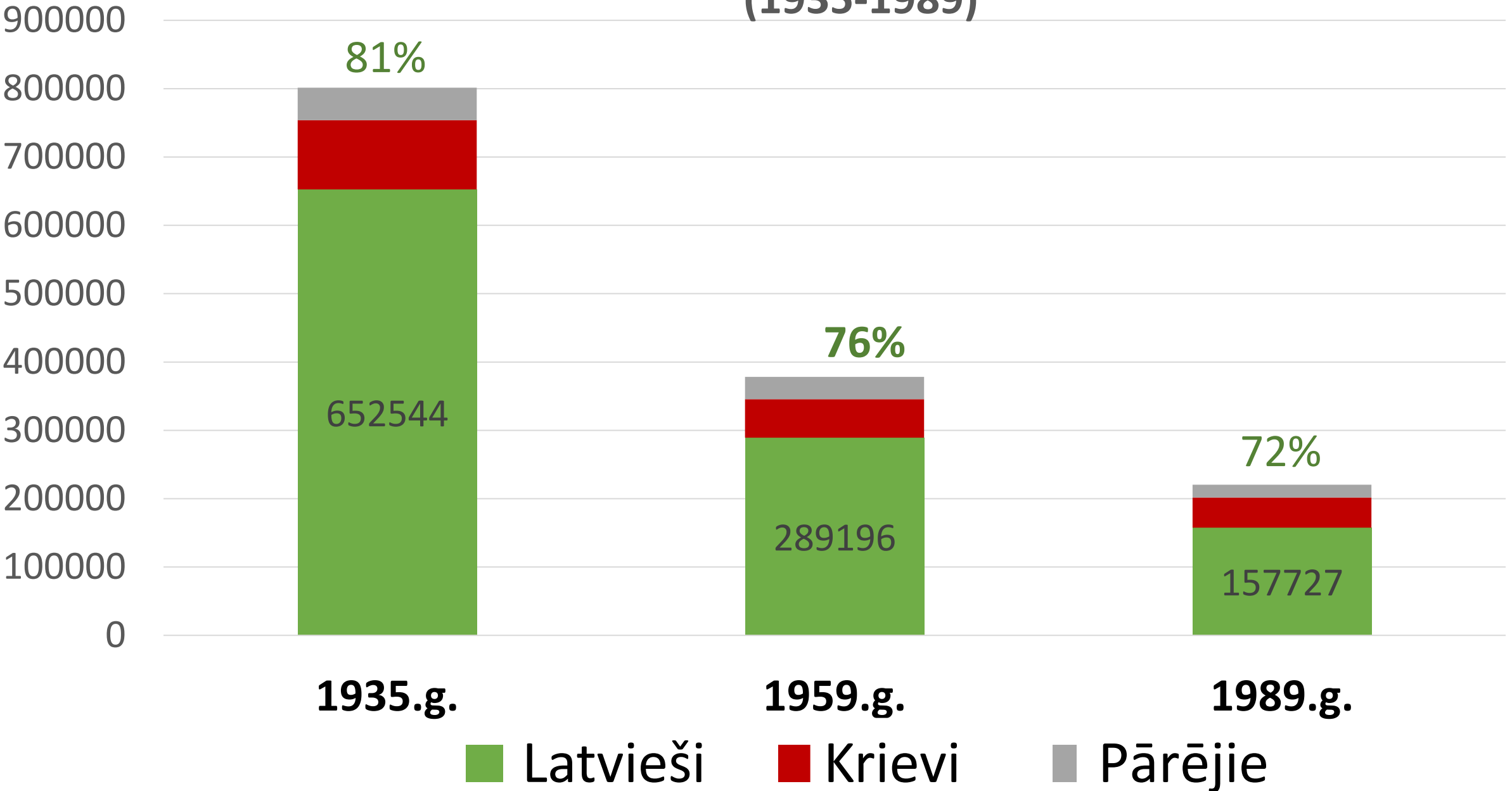
Dabīgā pieauguma maiņas Latvijas galvenajām etniskajām grupām, 1972.-1985.g.

Rīgas iedzīvotāji pēc ēku būvēšanas perioda, 1989.g.

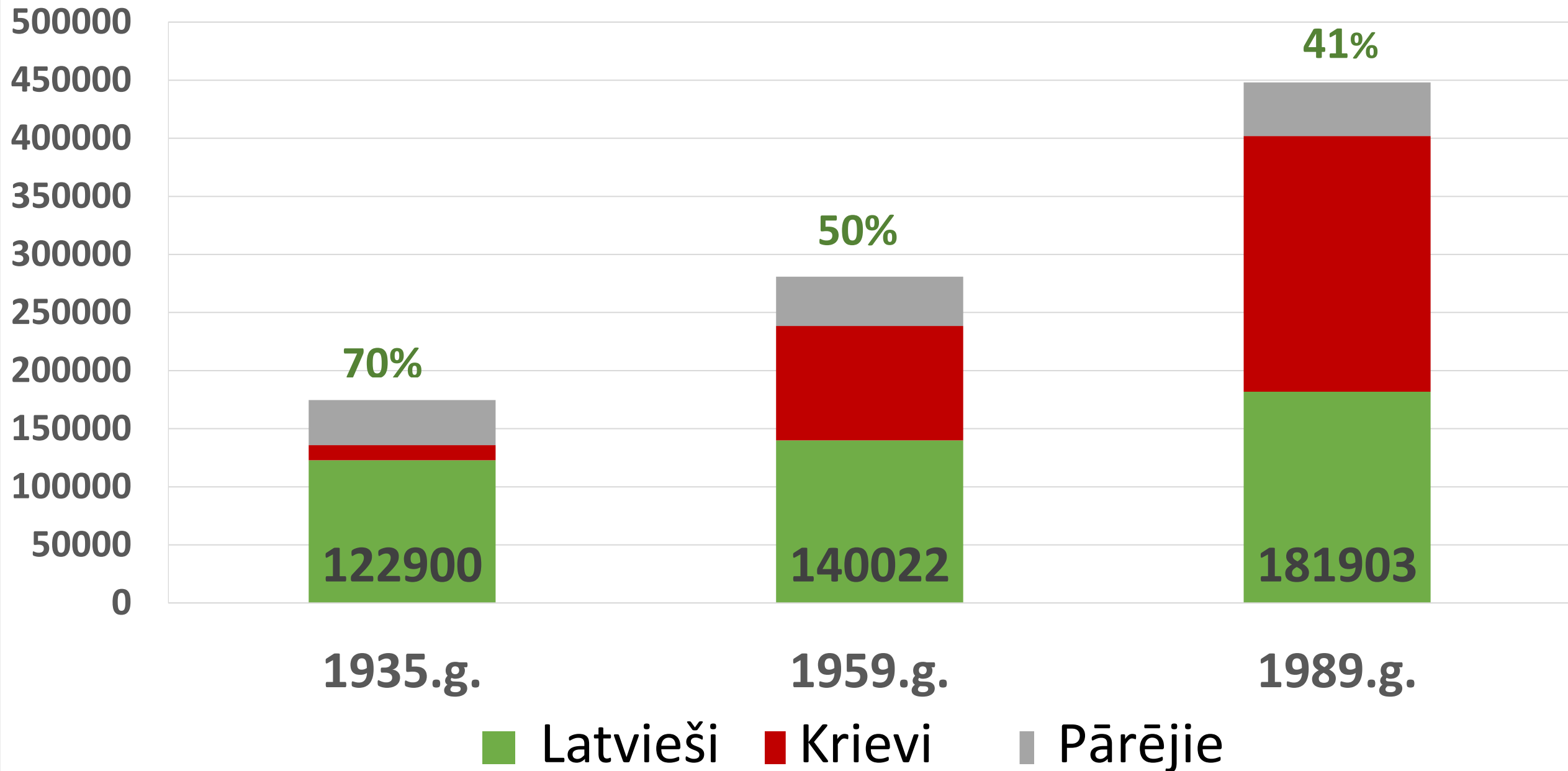

Lauksaimniecībā nodarbināto skaits pēc tautības (1935-1989)

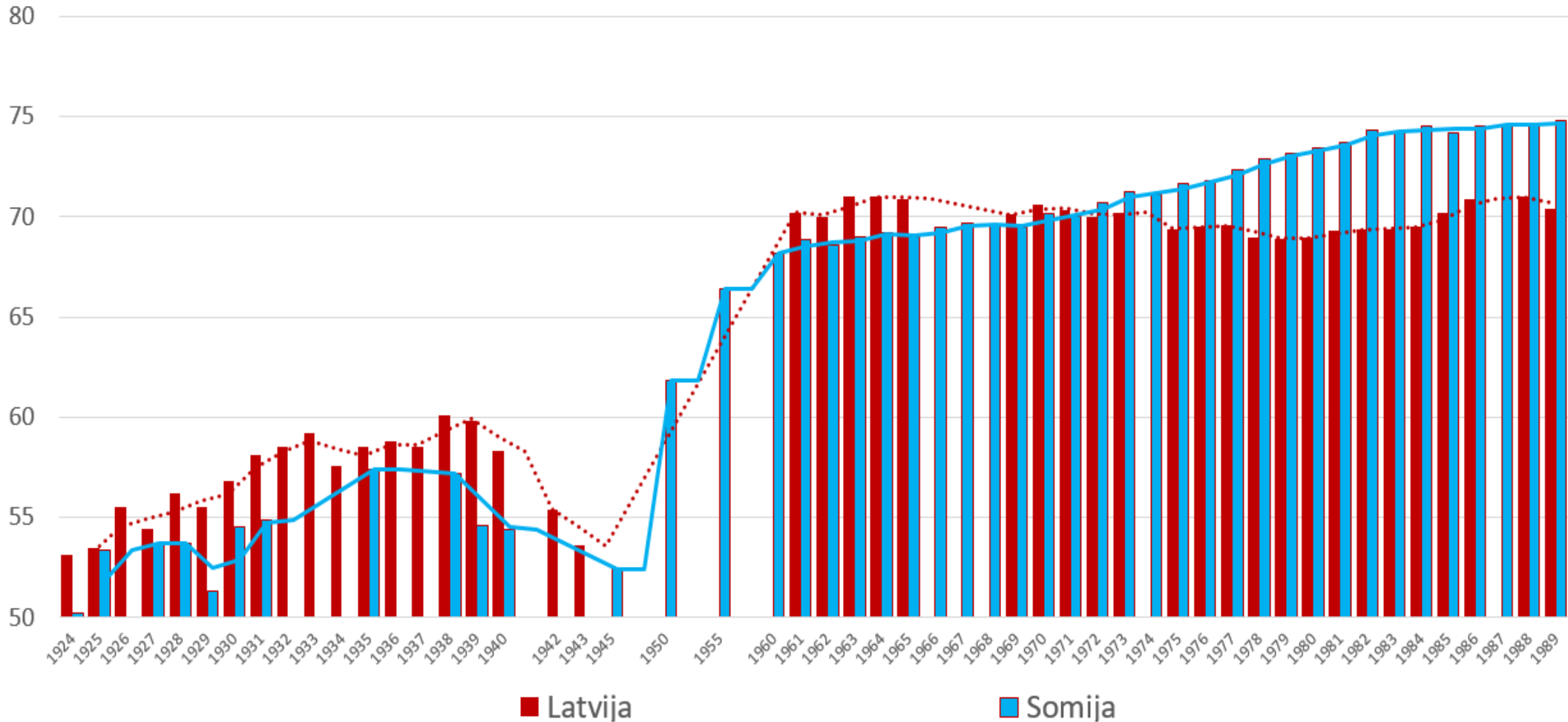

41%

Rūpniecībā nodarbināto skaits pēc tautības (1935 - 1989)

Dzīves ilguma izmaiņas Latvijā un Somijā (1960-1990): Latvijā samazinājums par gadu, Somijā pieaugums par sešiem gadiem.

Центральный Комитет Компартии Латвии и Совет Министров Латвийской ССР выражают твердую уверенность в том, что партийные, советские, комсомольские органы и органы народного образования, учительство будут постоянно проявлять неустанную заботу и внимание к удовлетворению потребностей учащейся молодежи в овладении русским языком - языком межнационального общения, дружбы и братства народов, могучим средством дальнейшего развития и укрепления материального и духовного потенциала советского народа.

Секретарь
Центрального Комитета
Компартии Латвии
А. Восс
А. Восс

Председатель
Совета Министров Латвийской ССР
Ю. Рубэн
Ю. Рубэн

Latvieši un to valoda bija lielā mērā izspiesta no valsts pārvaldes.

1989. gadā tikai 28% no 61,5 tūkstošiem valsts pārvaldē nodarbināto cilvēku bija latvieši.

1967. gada vētras nodarīto postījumu apkopojums

~~1967. gada vētras nodarīto postījumu apkopojums~~
1967. g. 15-16. (6) 000020

Синкано мет; все на водополье
Тыггет збокутб

Сезис 15.15. 15.00-16.00

Толстоероо едегтуну мет.
обфендегену муну едегу и
муну эл. нефедану.
Теснодобо ифуну еоббату.

Радмурга 15.17. 15.00-16.00.

муну ооодоо. сушафноро итора
пуе мет. Дуентфунетубо боестабоб.
этео.

Доделе 15.25. 15.00-16.00

Света мет, едегу мет. Задорану,
некафтану тешаботат. Кфрану
нофбату муну.

Кфачаба 15.30. 15.00-16.00

Теснодобо ифуну. Эл. Дешфуну
уона мет. Сдегу етеб.

Радна 15.00-16.00

Дуентфунетубо уообунатоб б 15.00
Сдегу уо пурбоу рачуну мет.

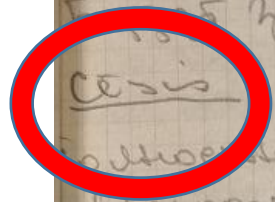
Полефу тешаботат уон
уо уоругу етеб. Сдегу мет тод
е 4-~~е~~ едебофетале.

Адеделе 16.30

Теснодобо мет на мете.
Теснодобо муну узда едегу ена
уто Дуентфунетубо мет. Сдегу
е 4 оигулетуну едегу.

18.45 Сдегу боестабоб
уо бему пачуну

1967.gada vētras nodarīto postījumu apkopojums

000020
15-16.6
Daugavpils

Senkavos net; bce na uokopom
15.15. 15.00-16.00

Cēsis
15.15. 15.00-16.00
obščestvenno chuzimui net.
obščestvenno chuzimui chuzimui u
chuzimui chuzimui u
chuzimui chuzimui u

Paasmeņa 15.17. 15.00-16.00
chuzimui chuzimui u
chuzimui chuzimui u
chuzimui chuzimui u

Dodele 15.25. 15.00-16.00
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

Maestaba 15.30. 15.00-16.00
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

Paalka 15.40-16.00
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

1015-15.15. 15.00-16.00
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

16.30

chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

18.45. 18.45. 18.45. 18.45. 18.45.
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui
chuzimui net, chuzimui net. chuzimui

Nr. 07/09

1990. gada 19. septembrī

Latvijas Republikas

ekonomikas ministram

A. god. Jānim Āboltiņa kungam

Nosūtam Jums izskatīšanai Rūpniecības pastāvīgās komisijas izstrādāto likumprojektu "Закон Латвийской Республики о государственном предприятии" (patlaban tiek tulkots latviešu valodā) - Jūsu priekšlikumiem un atsauksmei.

Pielikumā: likumprojekts uz 17 lapām.

Ar cieņu -

LR AP Rūpniecības

komisijas priekšsēdētājs

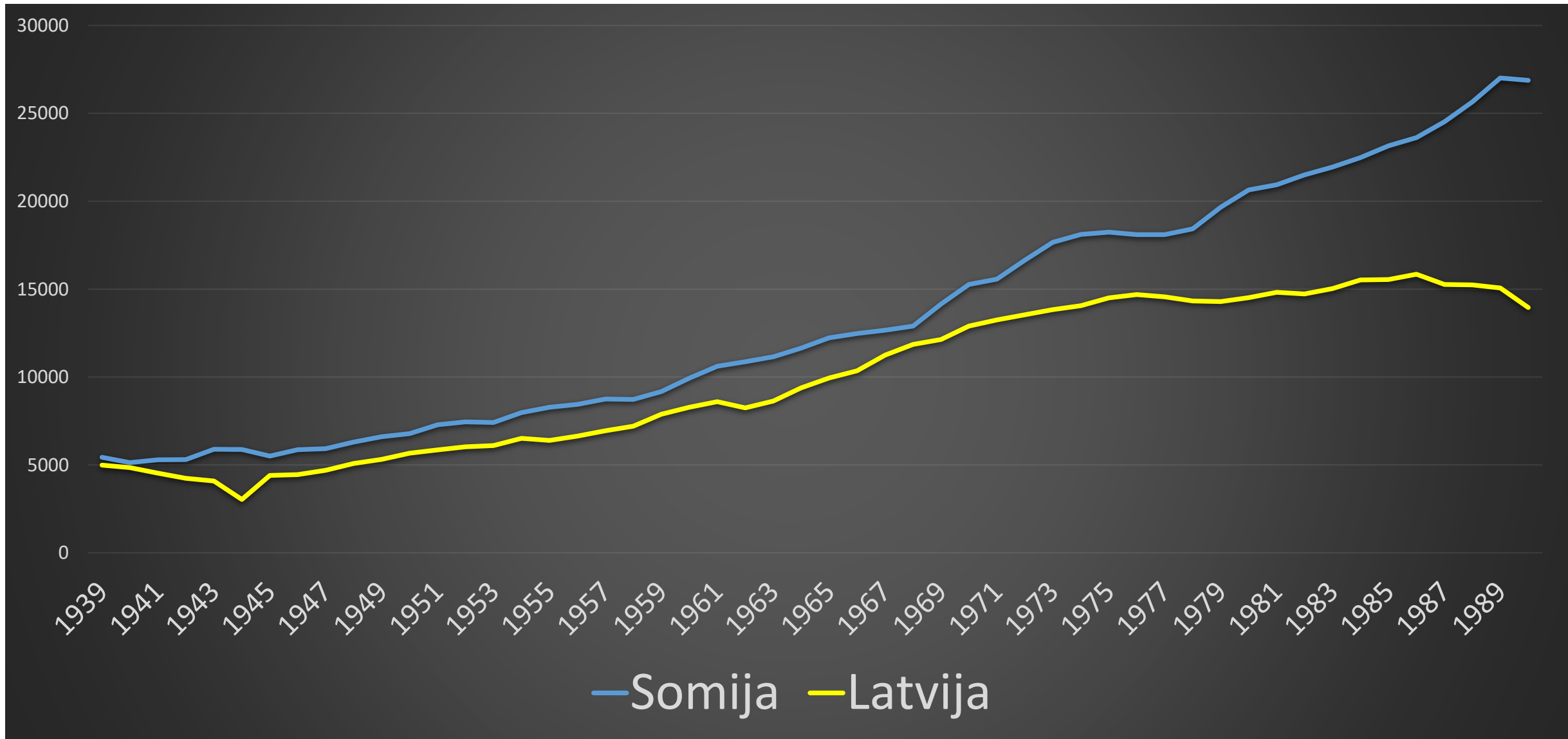
G. Krūmiņš

1990. gada
septembrī Latvijas
Republikas
Augstākas
Padomes
Rūpniecības
komisija nosūta
izskatīšanai
likumprojektu. Tas
tiek tulkots latviešu
valodā (!)

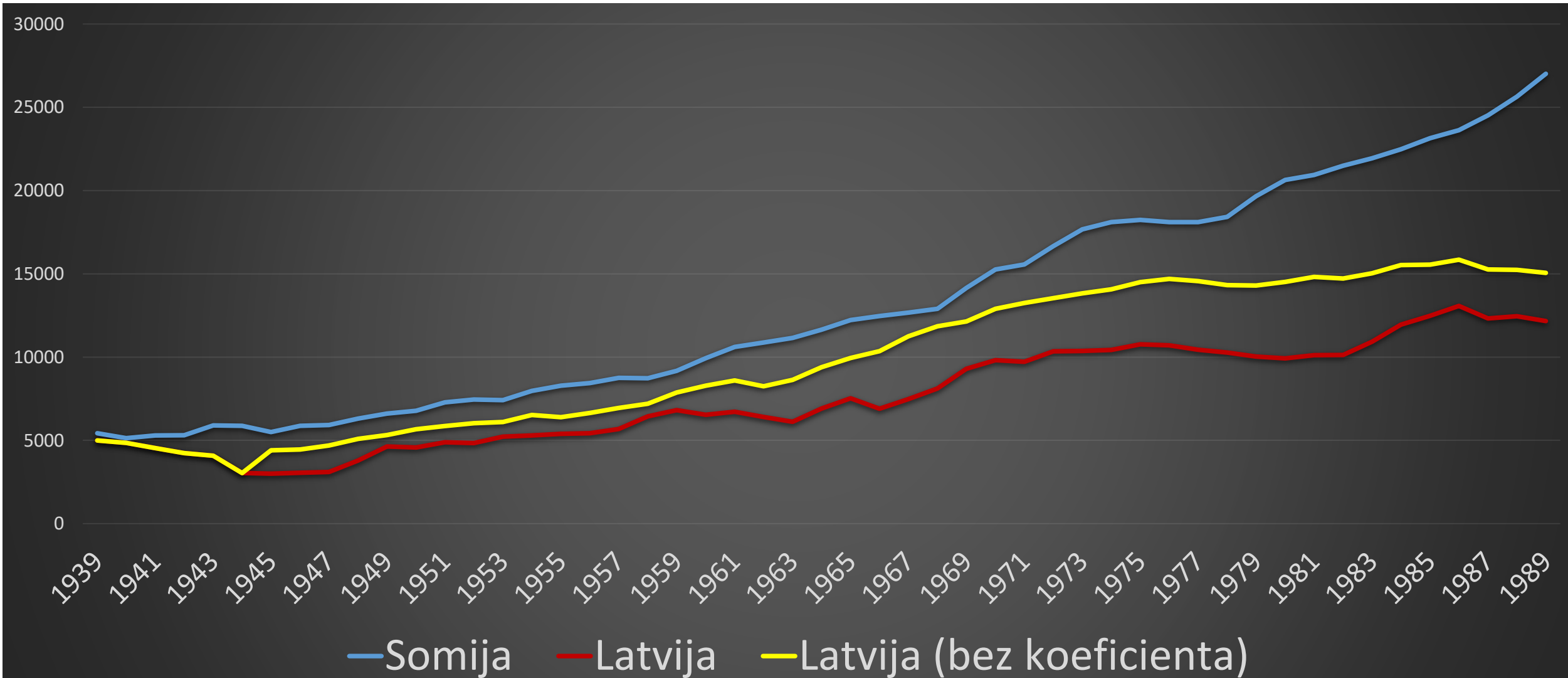
Mazliet par tautsaimniecību.

Varbūt rusifikācija stimulēja ekonomisko izaugsmi?

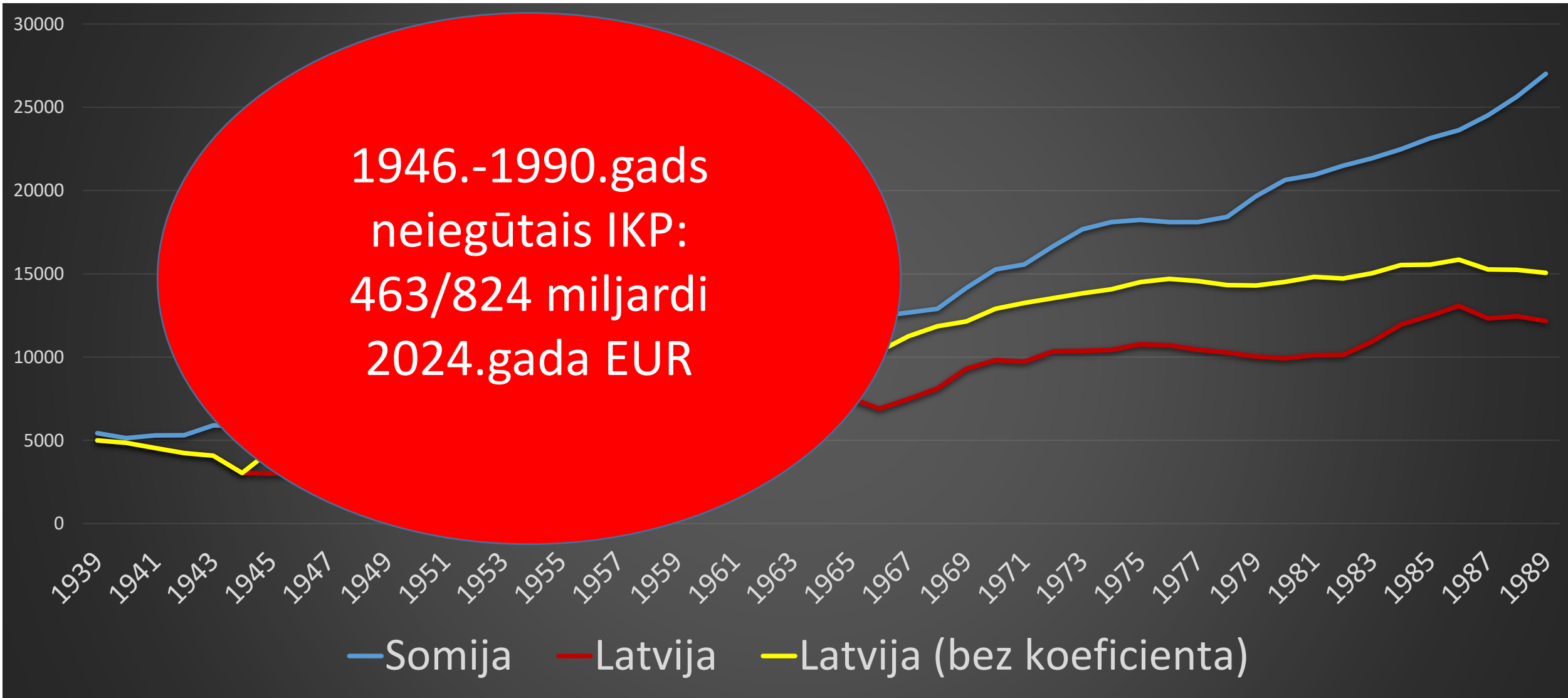
Latvijas un Somijas iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (1939 - 1990, salīdzināmās cenās, 2011. gada ASV dolāros)

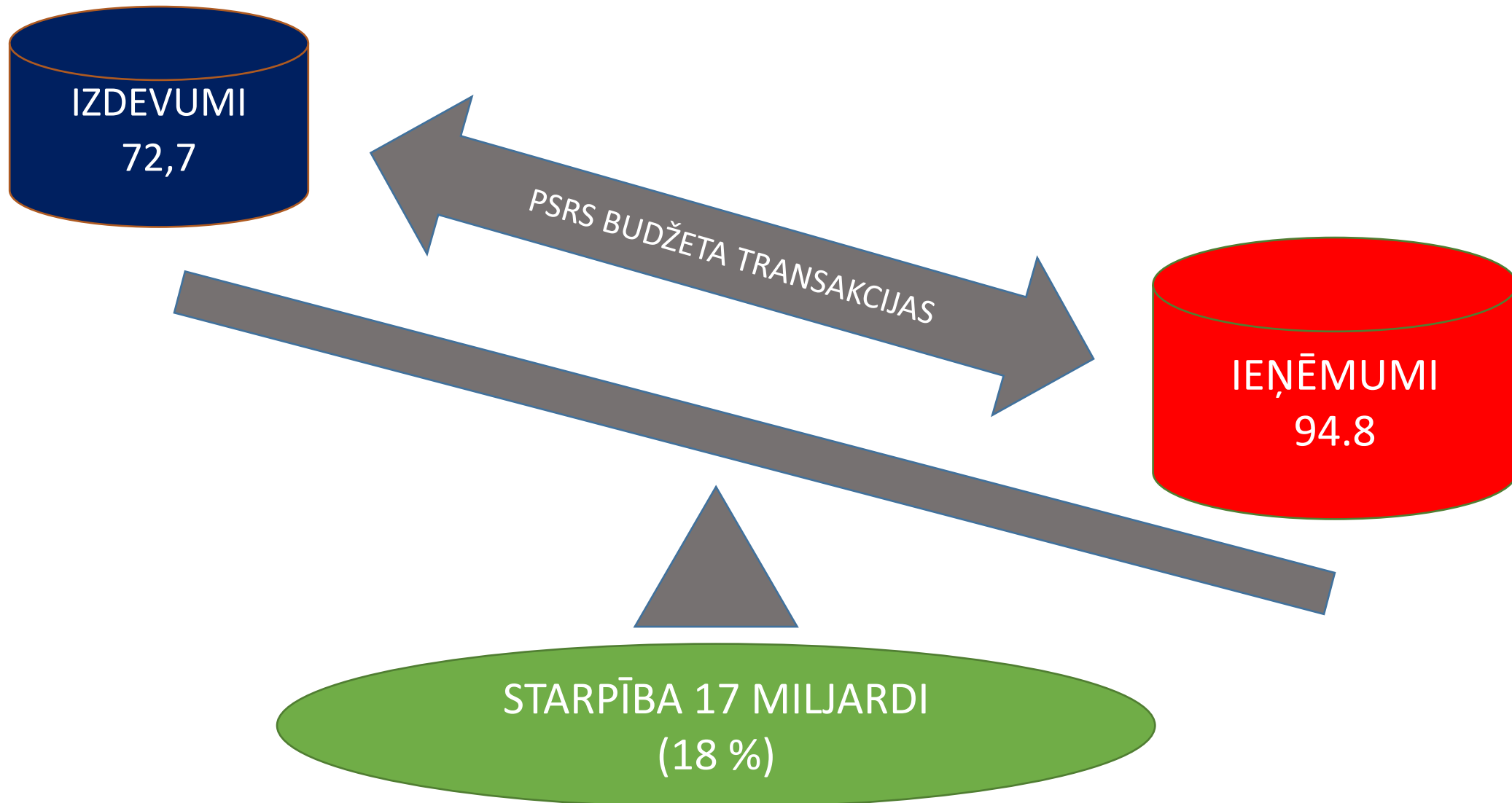
Latvijas un Somijas IKP uz iedzīvotāju, ņemot vērā pievienoto vērtību, kas tika izlietota ārpus Latvijas teritorijas (1939 - 1990, salīdzināmās cenās, 2011. gada ASV dolāros)

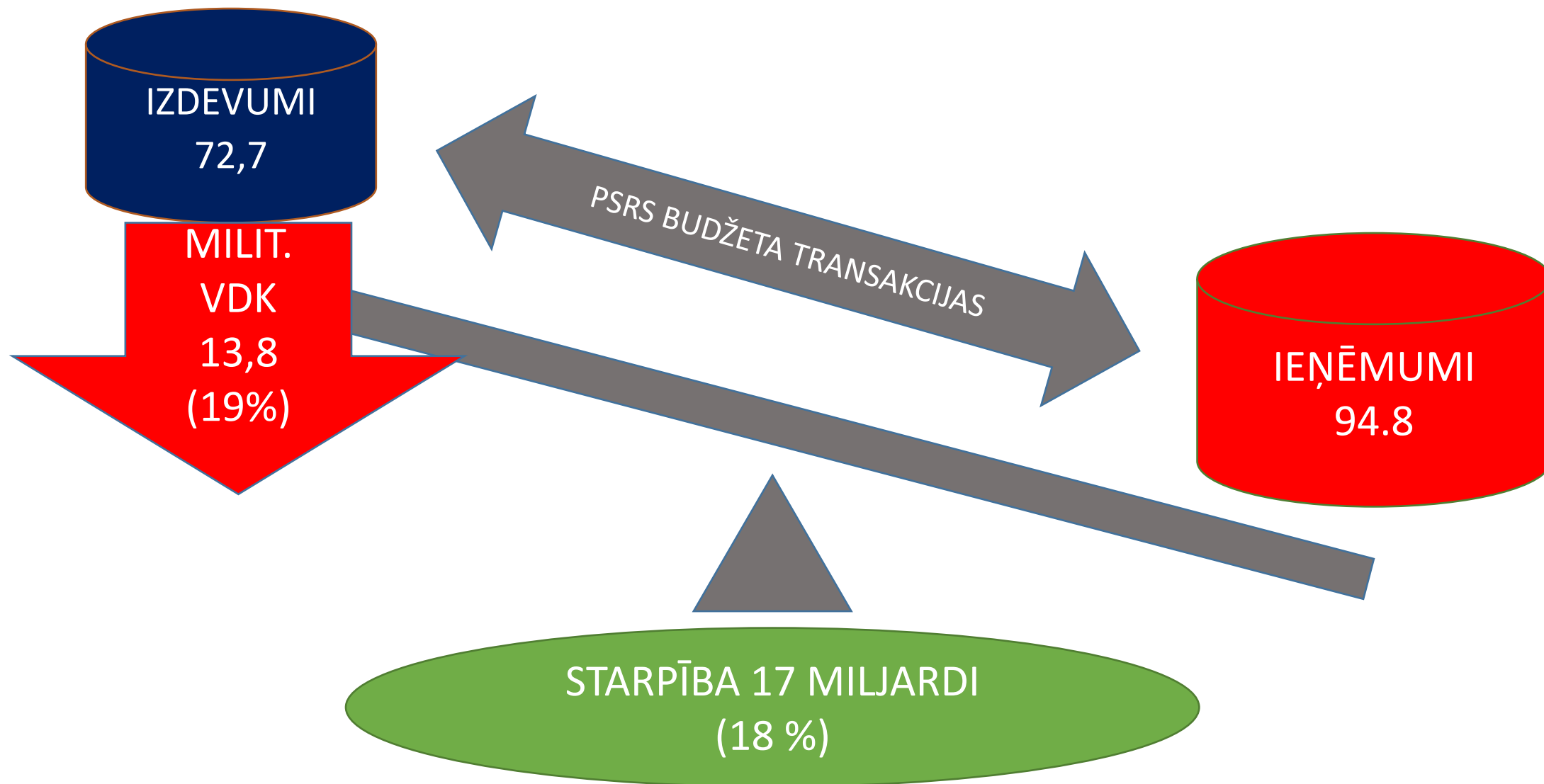
Latvijas un Somijas IKP uz iedzīvotāju, ņemot vērā pievienoto vērtību, kas tika izlietota ārpus Latvijas teritorijas (1939 - 1990, salīdzināmās cenās, 2011. gada ASV dolāros)

PSRS Valsts budžeta ieņēmumi un izdevumi Latvijas teritorijā (1946. – 1990. g., miljardi 1961. gada rubļu)

PSRS Valsts budžeta ieņēmumi un izdevumi Latvijas teritorijā (1946. – 1990. g., miljardi 1961. gada rubļu)

GALA-
SPEKA
AVOTS

Secinājumi

- PSRS okupācijas apstākļos 20. gs. 70. un 80. gados īstenotā rusifikācija aktivizējās un progresēja. **Palielinājās latviešu valodu nezinošu cilvēku skaits un īpatsvars.** Latviešu valodas zināšanas krievu jauniešu vidū bija samazinājušās.
- Tika veikta propaganda un akcijas, lai veicinātu krievu nācijas un valodas **pārākumu**. Tika sniegti skaidri vēstījumi par krievu valodas lomas tālāku pieaugumu nākotnē.
- **Latvieši un latviešu valoda tika diskriminēti** izglītības sistēmā, valsts pārvaldē, ekonomikā, sociālajā sfērā un ikdienas dzīvē. Tika mākslīgi radīti apstākļi, lai latviešu un krievu saziņā tiktu lietota tikai krievu valoda.
- PSRS okupācija nestimulēja Latvijas ekonomisko attīstību, bet gluži pretēji – ievērojami kavēja. **Notika apzināta Latvijas iedzīvotāju un teritorijas ekspluatācija, ko grūti interpretēt citādi kā koloniāla politika.**
- Latvijas teritorijā **PSRS būtiski pārkāpa starptautiskās saistības, ko tā bija uzņēmusies**, 1969. gadā ratificējot Konvenciju par rasu diskriminācijas izskaušanu.